

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžėje 20 kiekvieno mė-
nesio. Metinė prekė su
prisiuntimu:

Rusijoje . . . . . uždengtos
gramatos . . . . . 6 rubl.,
Prusose . . . . . 4 auks.,
Amerikoje ir kitur 5 auks.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“,
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtą dalį ištisos eilutės
smulkaus rašto 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje, Tilžėje.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Melas ir teisybė.

Rusijos istorijoje šešiasdešimt metai turi labai didę kulturišką svarbą, nės tuomet buvo atliktos reformos, padariusios Rusijai vietą tarpe civilizuotų viešpatysčių. Tos reformos, o ypač numetimas baudžiamų ir įtaisymas naujų sudų, įvedė draugiją ant naujų kelių ir padėjo pamatą jos dvasiškam ir medegiškam išsigudinimui. Deltogi Rusijos liberalai, kurie tyrinėja šios gadynės politiką, su tikru noru mini anuos laikus, norėdami lengvesnį padaryti dvasišką nusiminimą, kurį pagimdo užstojusi po reformų atgal einanti politika, ir sustiprinti savo sylas tomis idėjomis ir ta dvase, kurias stengėsi įkūnyti gyvenime garsus reformatoriai. Mes, Lietuviai, teipgi tankiai minime tuos laikus Rusijos istorijos; atsiminimas jų pakelia ir mūsų širdise daug linksmų jausmų ir minčiai duoda daug naudingos medegos. Tai dedasi, vieną, delto, kad kiekvienas žmogus brangina vis tai, kame apsi-reiškia augštesnė kultura, o antrą, delto, kad minėtosios reformos ir mums suteikė daug geradėjysčių. Bet . . . niekur nėra harmonijos, apart poėtiškų eilių, kuriose nekalta fantazija džiaugiasi melodija paukščių dainų, glostančiu putimu vėjelio, medžių šnabzdėjimu ir liepsna juodų akučių prisispavusios merginos, visur regimą tvarką ardo priešingi jai gaivalai. Teipgi ir mūsų atsiminimus laimingos gadynės drumsčia skaudus jausmai, kuriuos pakelia atsitikimai, ant ilgo sulaikę mūsų dvasišką ugį. Kaip žinoma, 1864 metuose Muravjov'as, Vilniaus vyriausiasis gubernatorius, prisakė Vilniaus cenzūros komitetui neleisti spausti lotyniškais litaromis nėjokios abėcėlos, lietuviškos ar žemaitiškos, ir vienkart prašė globėjo Vilniaus mokslo apygardos išduoti lietuvišką abėcėlą rusiškais litaromis. Užstojęs po Muravjov'o vyriausiasis gubernatorius Kaufmanas ne tik paliko šitą prisakymą, bet dar prašė to pačio globėjo rupintis išduoti rusiškais litaromis kuodaugiausia knygų žmonėms skaityti ir uždraudė valdytojams spaus-tuvių, litografijų ir panašių įtaisymų spausti lotyniškais litaromis lietuviškas ar žemaitiškas kny-gas; vienkart prisakė valdininkams gubernijų va-arinio krašto žiurėti, kad nepardavinėtų lietu-iškų knygų, atspaus-tų lotyniškais litaromis, ir regabentų jų iš užrubežio. Šitą prisakymą pa-

tvirtino vidaus dalykų ministerija ir liepė valdi-ninkus visų gubernijų ir cenzūros valdžią jį pil-dyti. 1866 metuose, pakilus klausymui apie apru-pinimą vadovėliais mokyklų buvusios Augustavo gubernijos, išėjo augščiausias paliepmas, kad visas lietuviškas knygas, spaudinamas valdžios išteklium, spaudintų ne kitaip, kaip tik rusiškais litaromis.

Tai tokia trumpa istorija uždraudimo lotyniškų litarų lietuviškoje literaturoje. Kodel jas uždraudė? Ar ne vis tiek valdžiai, kokiomis litaromis žmonės išreiškia savo mintis ir jausmus? Jug svarbu turi buti ne tai, koku budu apsireiškia žmogaus dvasė, bet įtampa dvasiškų apsireiškimų. Teip žiuri ant šito klausymo kiekvienas išmintingas žmogus, bet Rusų valdžia, regima, nepripažinsta šitos pažiūros, jeigu draudžia vartoti lotyniškas litaras. Jos pa-žiuras šitame dalyke išreiškė Muravjov'as, ir jau-nesnėji karta šventai pildė ir pildo prisakymus savo mokintojaus. Išganinga mintis, kad reikia palaiminti Lietuvius rusiškais litaromis, atėjo į galvą Muravjov'ui per tą priežastį, kad tuojaus pasibaigus lenkmečiui, pasirodė, juog Lenkų maiš-tininkų propaganda neliovė platinusis ir buk ji platinusis tarp Lietuviių ir Žemaičių, ypač per lie-tuviškas knygas, atspaus-tas lotyniškais litaromis. Nors šiandien sunku mums ištirti, ar tai tiesa, kad, nespėjus beveik dar užlieti maišto gaisro, valdžia vėl buvo priversta kovoti su propaganda, vienok galime sakyti, kad priežastis, kurią Mu-ravjov'as iškišo, uždraudamas lotyniškas litaras, labai abejotina. Ir šiandien da galime persitikrinti iš žodžių žmonių, pergyvenusiių lenkmetį, kad maiš-tas turėjo labai mažą simpatiją ir pasisekimą tarp Lietuviių ir Žemaičių; mūsų žmonės liejo kraują ir aukavo savo gyvastį daugiausia ne iš gero noro, bet tik per prievartą. Jie ir negalėjo kitaip elgtis delto kad, budami neapšviesti negalėjo suprasti nė idėjos, nė siekių maišto; jiems buvo vis tiek, ar Lenkija turi savo valdžią ir atskira politišką or-ganizaciją, ar ne, ar sugryš aukso laisvė, buvusi priežasčia Lenkijos mirties, ar ne. Norint vis tai suprasti, reikia politiško išsigudinimo, kurio truko mūsų žmonėms pradžioje antrasios pusės šio šimt-mečio, nes daug amžių jau praslinko, kaip juos atstumė nuo politiško gyvenimo ir surišo bau-džiamų pančiais. Kol buvo da Lenkų viešpatystė, visos politiškos atmainos, kova mirštančio politiško

kano su naikinančiais jį gaivalais nepalytėjo žmonių, turėjusių savo gyvenime tik vieną užduotį: maityti savę ir savo valdininkus. Delto nė kiek negali abejoti, kad per lenkmetį mūsų žmonės prigulėjo prie maišto tiktai iš prievartos; apšviestiesni gi tarp jų traukė į kovą ne kaipo Lietuviai, bet kaipo Lenkų patrijotai. Del tokių sąlygų didumos gyvenimo, žmogus visai nenori tikėti, kad apmalšius maištą maištininkai būtų neliovē vedę propagandos ant dirvos, nuo kurios negalėjo laukti jokių vaisių; šitą pažiūrą gali paremti dar tai, kad smarkus apmalšymas maišto turėjo atgrasinti jo užmanytojus ir platintojus nuo tolesnės agitacijos, ypač po pačių mušių, da neišdžiuvus, gali sakyti, pralietam per juos kraujui.

Taigi, nebijodami didelės klaidos, galime sakyti, kad priežastis uždraudimo lotyniškų litarų, išreikšta veliono Muravjov'o, netikra, melas, kuriuomi reikėjo pridengti visai nekulturišką politiką. Bet tegul, sakysime, tuos pačius netus, kaip tapo apmalšintas maištas, maištininkų propaganda tarp Lietuvių ir Žemaičių nesiliovė, ir valdžia buvo priversta smaugti ją; ar dagi tuomet gali pripažinti už tikrą ir teisingą tą įrankį, už kurio griebėsi valdžia kovoti su propaganda? ar gali tikėti, kad lotyniškas litaras uždraudė, geisdami išgelbėti Lietuvius nuo lenkų propagandos? Suvis ne. Jeigu kam kas kenkia, tai visados kovoja su priežastimis pikto, nes kitaip kova neduotų jokių vaisių ir būtų panaši į kovą don-Kichoto su malunų sparnais. Teip daro kiekviena pavienis žmogus savo gyvenime, teip daro kiekvienas žmonių sandara, susidėjusi vardan privatiškų ar draugijos siekių, teip, pagalios, daro ir kiekviena viešpatystė, kovodama su tuomi, kas trukdo arba ardo jos gyvenimą. Virš to, jeigu viešpatystė prisipažinstą negalint kovoti tiesiog su priežastimis pikto arba delto, kad materiališkas ar dvasiškas jos padėjimas neduoda tam tikrų įrankių, arba delto, kad ji nepripažinstą pikto — tai kova krypta prieš pikto apsiereiškimus. Teip, norėdama išbėgti nuo paojans, kokį daro didelis skaitlius beturčių, viešpatystė rupinasi permainyti ekonomišką sąlygą ir išnaikinti priežastis, nuo kurių priguli neteisingas padalinimas turtų; gelbėdama savę nuo anarchistų, Rusija naikina juos kaliniuose, katorgoje ir ant ešafoto ir nelaidžia platintis jų raštams; čia matome kovą ne su priežastimis pikto, bet su jo apsiereiškimais, nes Rusija nepripažinstą priežasčių, kurios pagimdė anarchizmą ir prilaike jį, nežiurint ant jokių persekiojimų. Teip-pat būtų turėjusi elgtis Rusų valdžia ir su maištininkų propaganda Lietuvoje. Jeigu po maišto propaganda nesiliovė, tai jos pamatas ir siekis turėjo pasilikti tie patys, ką buvo prieš maištą; propaganda turėjo platinti tarp žmonių idėją Lenkų patrijotų, kad Lenkija turi būti ne Rusijos vergas, bet tokia pat viešpatystė, niekam nepriklausanti, kaip

Rusija. Šitas siekis nesutinka su politika Rusų monarchizmo; priežastis, kuri jį pagimdė ir pakėlė propagandą, guli tame, kad Rusija suvertė ant savo naudos Lenkijos netvarkumą ir drauge su kitomis viešpatystėmis atėmė nuo jos politišką tiesas ir sunaikino jos ęsybę. Šitos priežasties negali pripažinti Rusų valdžia; užtai, jeigu tuojaus po lenkmečio propaganda nesiliovė, tai Rusija būtų turėjus kovoti ne su priežasčia propagandos, bet su jos apsiereiškimais. Pirmą, ji būtų turėjus knosmulkiausiai prižiūrėti ir smaugti platintojus propagandos, ir antrą, naikinti paojingas propagatorių knygas ir žiurėti, kad jų negabentų iš svetimų žemių. Tik tokia kova būtų galėjus apginti Rusiją nuo priešų, pakėlusių ranką prieš jos ęsybę; valdžia, žinoma, ir būtų teip kovojusi, jeigu būtų buvusi prapaganda; vienok, kaip augščiaus sakiau, sunku tikėti, kad prismaugti propagatoriai būtų neliovē platinę propagandos. Už tai ir gali sakyti, kad valdžiai nereikėjo kovoti su platintojais propagandos ir jų įrankiu — paojingos knygomis įtalpos; vienok išnaikinti propagandai ji pripažino už reikalingą daigtą uždrausti lotynišką litaras, tai yra, ji ryžosi kovoti, visai nežiurėdama propagandos. Jug aiškus daigtas, kad valdžia gali išduoti knygas rusiškoms litaromis ir platinti jas tarp žmonių, gali versti visus mokinti rusiškoms litaromis. vienok drauge su tokiu jos darbu gali platintis propaganda paojingų knygų, atspausių lotyniškoms litaromis. Vis tai valdžia labai gerai žinojo ir uždraudė lotynišką litaras tik delto, kad galėtų surusinti Lietuvius, beplatindama knygas, atspausias rusiškoms litaromis.

Melas, apskelbtas svietui uždraudžiant lotynišką litaras, da aiškias apsiereiškė vėliaus, kaip valdžiai nurodė, kad Lietuviai, negalėdami skaityti knygų, atspausių rusiškoms litaromis, pradėjo gabenti iš svetimų žemių knygas, spaudintas senovės lotyniškoms litaromis. Valdžia tada drąsiai atsiliespė, kad Lietuvoje negalinčios platintis knygos, spaudinamos užrubežyje lotyniškoms litaromis, nes jaunimas pažinstąs tiktai rusišką litaras ir negalįs skaityti kitokių knygų, kaip tik valdžios išduotas, o senesni žmonės labai retai skaitą knygas. Toks atsiliespimas išrodo kiekvienam Lietuviuviui ne tik juokingas, bet ir visai paikas. Toliaus, valdžios apjaukimas ir melas da didesni darosi. Kaip jai buvo nurodę, kad uždraudimas lotyniškų litarų perkėlė Lietuvių krutėjimą į Prusus ir privertė Lietuvius spausti tenai visus savo raštus ir visokias knygas žmonėms skaityti, tai ji ramiai aiškino sau ir kitiems, kad vis tai darą ne Lietuviai, bet Lenkų (siel) agitatoriai. Bereikalingas darbas būtų aiškinti, kur čia teisybė, o kur melas. Galutinai valdžios melas skelbimas svietui, ir teisybė, kurią reikia traukti iš jos darbų, geriausiai pasirodo iš to, kaip žiuri valdžia ant mokyklų užduoties Lietuvoje.

Valdžiai rupi ne tikras apšvietimas Lietuvių, nes geriaus valdyti tamsius, ne kaip apšviestus žmones; jai rupi, kad tik daugiausia Lietuvių išmokyti rusiškai ir priimtų „išganingą“ Rusų kultūrą. Tai delto valdžia kuone ant pirštų skaito, kiek Lietuvių išmokyti rusiškai kalbėti ir rašyti per dešimtis, dvidešimtis metų ir džiaugiasi, kaip skaitlius jų anga. Ant mokyklų valdžia remia savo viltį, kad jai pasiseks priversti Lietuvius priimti rusiškas litaras.

Taigi dabar aišku, kad tikra priežastis uždraudimo lotyniškų litarų ne Lenkų propaganda tarp Lietuvių ir, kad tikras siekis to uždraudimo — ne noras užsmaugti tą propagandą, bet surusinti Lietuvius ir išnaikinti juos kaip tautą. Šitą siekį valdžia dangstė ir tebedangsto melu. Mes gi rupinimės iš melo ištraukti teisybę ir kovoti su pagalba apšvietimo prieš melą, kuriuomi Rusų valdžia nori išstremti mus iš šios pasaulės.

*Joniškis. t
N. 2000000000*

Da keli žodžiai prie senojo klausymo.

Kolei tarp dviejų Lietuvos luomų riogso lenkiška siena, kurią kiekvienas tikras patrijotas turi stengtis sugriauti, tolei laikau už reikalingą daigtą žiūrėti, kad tos sienos akmenis, grindami, neprislėgtų menkos dalelės darbininkų iš bajorų pusės, ir kad griuvėsių dulkes neužkrėstų akių da tik ištole žiurintiems ir tą darbą, kad jų visiškai nenuvartytų nuo tos vietos. Del manęs tos sienos jau nebėra, bet aš negaliu pasikakinti nusimetęs kvailus idealus ir papročius to luomo, iš kurio esmi kilęs, aš privalau, kaip ir mes kiekvienas, da šitą daryti, kad ir kitus pabudinčiau iš miego, kad sugriautų ta siena, kuri neleidžia spindulėlio naujos šviesos į bajoriją, privalau išmėtinėti jiems jų netikusius pasielgimus, bet teip-gi ir užtarti už juos, kur reikia.

Pripažindamas, kad p. Kėkšto straipsnyje „Draugija pavojuje“, Nr. 1 „Varpo“ patalpintame, yra daug liuduos teisybės, — vienok negaliu užtylėti vienpusystės jo pažiūrų ir pavadinimo pasišventimo jausmo, pagal manę, grynai egoistiško. Straipsnyje „Keli žodžiai prie senojo klausymo“, Nr. 2 „Varpo“ patalpintame, vėl kalbama apie tą patį klausymą, bet jau teip ideališkai, kad to tiesiog suvisu negalima išpildyti. Todėl aš iš savo pusės norėčiau pasakyti keletą žodžių apie tą klausymą.

Man rodosi, kad mūsų darbas del visų gero gali būti dvejopas: mes, arba teisingiau bus, kelntas mūsų gali pasišvesti vien tiktai apšvietimui sodiečių; arba mes galime dirbti tiesiog dėl gero tėvynės. Pirmasis darbas — tai pasišventimas be galo, be krašto; toki darbą gali atlikti tiktai milžino dvasia, nės tam atsidavęs žmogus turi eiti ir apsigyventi tarp sodiečių arba darbininkų, turi paslėpti savo mokslą, pamesti iki mažiausiam įgytus per mokslą papročius, turi priprasti prie prasto maisto, su sodiečiais turi dirbti žemę, su amatininkais mokėti amatą, lygiai su jais vargti ir dirbti, tiktai geriau, racionalistiškai, ydant patys sodiečiai arba amatininkai imtų jį sau už pavyzdą: ne ant katėdros pamokinsi juos, kaip reikia dirbti, elgtis, bet pats su jais gyvendamas ir dirbdamas; tokiu budu galėsi įgyti meilę ir užsitikėjimą sodiečių ir darbininkų: jie pripažins tavę už autoritetą; bet, ar butum vedęs sodžiaus mergele, ar aukštes-

nio padėjimo, bet apsiėmusią atsiduoti vienokiam su savo vyru gyvenimui, tuomet, sakau, tavo žmona galės daryti daug naudos, galės būti pavyzdū ir kitiems. — Antramjam atvejyje toksai pasišventimas, kokio reikalauja p. Kėkštas, bus tiktai atsidavimas merginos pakakinimui savo vyro saumylystės. Pasakysiu aiškiau: mes nežinome, kokia vieta mums teks užimti visuomenėje, bet kiekvienam malonu užimti aukštesnę ir geresnę vietą, kaip del savo teip ir del visuotinės naudos; argi oficiališkame gyvenime vyro žmona neturi atlikti nė kokios rolės? Buvojimai ir priėmimai negali būti be moterės; o be tokių oficiališkų pažinčių nė kokiū budu apsieiti negalima. Tai bene sakys p. K., kad per kokius metus gali teip gerai išgudinti savo žmoną iš sodiečių. Man rodos, to nė vienas neįstengs: neišmokinsi nė labai jaunos moteriškes per keletą metų to, prie ko išpalengvo pripranta žmogus nuo kudykystės, ir šita dalis pedagogijos nė kokiū budu negali prigulėti vyrams, — tai dalykas moterų, ir tai inteligentiškų. Ypatingą apsiėjimą vyro svietas palaikys už originališkumą, bet stokos dailaus apsiėjimo ir inteligencijos moterei svietas nedovanos. Taigi ar gali būti laiminga tokia moteriškė, kuri jaučiasi ne savo vietoj?

Visas spėkas padėkime ant mokinimo sodžiaus mergaičių, bet užaugusių tarp sodiečių nekirskime nuo to kelmo, iš kurio jos išaugo, nesa pervėlai persodytos į naują vietą neprigis.

Pradėti mokinti merginą nuo 17—18 metų, kaip nori Nr. 2 „Varpo“, negalimas daigtas; delto reikėtų arti jos gyventi, nuolat su ja matytis ir šnekėti, perlieti, teip sakant, į ją savo dvasią, — ar tai išpildomas daigtas! O vedus mokinti savo žmoną — tai svajojims be jokio praktiško pamato. Iki išmokintum prastą, jau suangusią sodžiaus merginą, tai labai ilgai užtruktum, ir tai turėtum dirbti tiktai ant to atsidėjus; o kur gausi tiek laiko: jug nė žmonai, ypač jau vaikams atsiradus, nė pačiam vyrui, užimtam darbu del duonos, nebus kada užsiimti da tokiu dideliu darbu, kaip mokinimasis. O svarbiausias tas dalykas, kad tarp vyro ir žmonos čia nebus lygybės. Prasta žmona jausis prastesnė esant už savo vyrą: ji prieš jį bus tiktai mokintinė. Meilė čionai įstengs padaryti tiktai tiek, kad žmona, galime sakyti, bus gera šeiminkė, visame kame klausys savo vyro, iš tikros širdies tarlaus jam, bet vargu jausis laiminga esant svetimoj jai sferoje. Tokia žmona, dvasiškai stovėdama žemiau už savo vyrą, negalės jam duoti nė dvasiškos ramybės, nė pagalbos bei pastiprinimo darbuose, kurų tokią žmona gal prigulinti da nė nesupras. Taigi kur čia p. K. mato pasišventimą idėjai? Ar tokiame moterystės susivienyjime nebus iš pusės vyro ir žmonos tiktai auka fiziologiškam reikalavimui žmogaus organizmo?

Toliau p. K. sako: „Lietuvis inteligentas, budamas pats apšvietias, neyra prispirtas įieškoti apšvietimo savo pačioje, jisai pats mokės ir galės vesti auginimą vaikų tam tikrais takais.“ Tai da klausymas, ar mokės ir galės vyras tai padaryti. Mokėti da gali vienas kitas, bet galėti — tai vargu galės koks vyras: delto reikėtų, kad kaip nors būtų galima apsieiti be duonos. Ant galo aš nesuprantu, kaip p. K. gali savo vaikui motiną užstoti? Tiesiai sakant p. K., išrišdamas moterystės klausymą, visiškai nežiuri ant gyvenimo, o be to visas jo protavimas lieka tiktai dyka forma.

Bet kaip gi, ištikro, tas klausymas išrišti? kur gauti Lietuvaičių? Man rodosi, kad toksai klausymas

perdang stačiai pastatytas, ir užtai atsakyti ant jo stačiai teipgi negalima. Kaip mes nebutume galėję atsakyti prieš dešimts ar daugiau metų, jeigu mūsų būtų kas paklauses tuokart, kur gauti „Lietuvių“ — taip ir šiandien negalima stačiai atsakyti, kur gauti „Lietuvaikių“. Bet kad Lietuvaikių bus nemažiau kaip Lietuvių, ir kad dabar jau šen ar ten yra, tai mes nė vienas negalime abejoti; p. K. perdidelis pesimistas šiame dalyke ir suvis bereikalo savo straipsnini davė tokių baisy vardą „Draugija pavojuje“. Jeigu iki šiolei iš sulenkėjusių Lietuvių greitai darėsi ir darosi tikri Lietuviai-vyrai, tai kodėlgi nauja lietuviška dvasia turėtų aplenkėti moteris? Kodel gi vakarykščia sulenkėjusi Lietuvaite (o tokių nemažiau yra, kaip vyrų) ryto negali tapti tikra Lietuvaite. Jeigu tai galima vyriškiui, tai aš nežinau priešasčių, kodėl tai negalėtų atsitikti ir su moteriške! Teisybė, šiandien Lietuvių-vyrų daugiau, nekaip Lietuvaikių, bet tai tik dėlto, kad vilnis mūsų tautos atgijimo jas pagriebė vėliau; o jau jurai susiubavus, visi lygiai joje nusiplaus. Teip aš šiame dalyke žiuriu ant netolymos mūsų ateities ir nė kokio pavojaus draugijai čionai nematau. Vienok jeigu p. K. vis tik manęs klausu, kur gauti Lietuvaikių, jeigu jų da nėra užtektinai, tai aš pasakyčiau tik tai tiek: jeigu esi tikrai tvirtas Lietuvos, jei vasatinius mūsų tautos reikalus karštai priimi prie širdies, jeigu nė koks nepasisekimas, nė sunkenybės nenukreiptų tavęs nuo tikro kelio, tai ko bijai eiti į tas vietas mūsų tėvynės, kur da stovi ledas, kur da tik mažas spindulėlis naujos šviesos pradėjo jį šildyti, kodėlgi, sakau, neini tenai į sferą, pritinkančią tavo dvasiškam išsigudrinimui? Pats per savę įnešdamas daugiau naujos šviesos tenai, pasijieškosi ir savo gyvenimui pagelbininkę. Tegul, sakysime, ji bus da sulenkėjusi Lietuvaite, bet čia gimus, čia užaugus ir pažindama savo kraštą, argi ji negali tapti tikra duktere savo tėvynės, ypač jeigu turės šale savęs tvirtą, gerą Lietuvį, tikrai pasišventusį savo darbui, ir pati supras mūsų laiko dvasią ir mūsų darbus. Jug mes visi, kurie šiandien jaučiamės esą Lietuviai ir kartais užsidegame karšta meile tėvynės, vakar mokėjome tikrai kalbėti lietuviškai ir tai da kalbėjome ne su mielu noru. Tai parodo, kaip rejudant greitai žmogus mainosi, pasiduodamas naujai vilnei, naujai idėjai. Ar negali ryto pasiduoti tai pat vilnei, tai pat didei idėjai ir vienas, trečias, dešimtas mūsų sulenkėjęs bajoras ar bajoraitė, nuo kurių Lenkijai nė šilta nė šalta, kurių gyvenimas, paprastas, kasdieninis, be įtalpos? Užėikime į tą gyvenimą, įneškime daugiau gyvybės, gražių minčių, idealų, o ištikro atliksime gero patrijoto darbą, kurs atsilieps ne vienoj jaunoj širdelėj ir užauklės meilę.

Žemkalnis.

Rusvos dulkės.

Lenkiškai parašė Rodzevyčių Marė, lietuviškai vertė V. K.

(Tąsa.)

VIII IX.

Bubiuose jau užbaigė rentinius.

Vieną vakarą grįžo nuo darbo kaimo link Lauras su Kristupu, nešdamasi ant pečių kirvį. Nekantriai žiurdamas ant letamo darbo pradėjo imtis prie pagalbos Juodžiui ir mokinosi, neva juokavodamas, tašyti. Senis tėvas ateidavo tankiai ir, girdamas jį, rodėsi įvairius tašymo būdus.

Laškiškai iš Štetino ėjo vis tankians ir neatleisdami sunkė jį atgal.

Jau du mėnesių sukako, jau pasibaigė rugpjūtė, o ji laikė Kareiviškiuose tie pradėti namai ir duotas tėvui prizadėjimas. Taigi nuo to susitrukdymo kalbėjo dabar su Kristupu.

— Gausiu, gausiu nuo p. Matschke's, — sake neramiai trindamas plaukus. — Paleido ant nedėlios, dviejų, o aš mėnesius gaišuoju.

— Da priviešpatausi ikvaliai. *Prisiponausi dar.*

— Teisybė, bet ir sužiedotinė išsiilgo manęs. *Ar tu tiki į moteriškės budą? Suramįs ją*

— Tu visas lygini su Magduke.

— Visos jos tokios!

— Ar siūsi piršlį į Švedus?

— Siūsiu.

— O Šliuguryš?

— Švedas turi ją duoti man.

— Ar taip ją labai myli?

— Noriu turėti. Tyčiojosi ji iš manęs gana, atlygiusiu jai už viską!

— Ypatingas tavo budas! Tik jos nemusi, kaip aš taps pačia.

Kristupas neatsakė nieko, vienoj buvo matyt, kad tūni piktos mislys po kietą, užsikirtusiu kiaušu.

Buvo vėlus ir gražus vakaras. Už Pilkalnio liko tik atmintis saulės keliuose raudonuose brukuosiuose. Lauras pasidairė po blaivų dangų.

— Ryt bus giedra diena. Anksti išlindo mėnulis, kad ir mažas, o toks aiškus! — užtėmyjo.

— Jau turime trijų vakarų jauną! — atrėmė Juodis.

Prisiartinio prie jo grincios.

— Ar užėisi? — pasiulė.

— Mielai.

Įėjo į tuščią vidų.

— Ar Rožiukės nėra? — užklausė Lauras, dairdamasis po kampus.

— Nėra! — sumurmėjo Kristupas. — Nunešė į miestelį verpalus dažyti. Tuojaus sugriš.

Atsisėdo. Balta merginos katė atėjo pas Kareivį ir susirangė ant jo kelių. Juodis sukiojo pirštus į plaukus ir pasirėmęs žiūrėjo į žemę. Šnekučiavo valandėlę nė šio, nuo to Lauras matomai laukė sugrižtant Rožiukės, vienoj visai sutemo, o jos dar nebuvo. Ant galo pakilo ir atsiveikino.

— Vėlinasi tavo sesuo! — užtėmyjo už durų.

— Plynia jos negrėbs! Gal ir miestelyje apsinakvoti.

Lauras dirstelėjo toli į kelią — buvo tuščias. Pamaži nuėjo namų link, paisydamas, kur šiandien pasilinksmįs. Mėnulis stovėjo priešais labai aiškus.

— Trečioji jauno naktis, baisi naktis! — pamislyjo nusišypsojęs.

Išsiėmė ziegorėlį — rodė pusiau dešimtą. Už dviejų valandų galima ant Pilkalnio pamatyti stebuklus, o bent-gi parodyti žmonėms, prisilaikantiems prietarų, į kokius niekus tiki. Labai užsimanė ten sužygiuoti.

Užėjo namon, pasiėmė savo revolverį ir, atsisakęs nuo vakarienės, nuėjo pas Butkų.

Kareivijoje snaudė kampe keletas nepažįstamų pakelevingų. Sinkorius šnekėjo su žmonėmis apie bylas. Nebuvo vienoj nė vieno draugo pasilinksminti. Lauras pasidairė aplis ir su mylėtojais bylų pradėjo ilgą šnektą su visokiu ginčų. Tokiu būdu perėjo valanda. Vėl dirstelėjo ant ziegorėlio. Ne daug truko iki vidurnakčio. Pakilo, užmokė alų ir išėjo.

Išpradžių švilpavo patylomis, nežiurėdamas kelio ir eidamas lysiomis ir vagomis tiesiog ant Pilkalnio baisaus šešėlio, paskui nutilo ir sumažino žingsnius.

Nors buvo drąsus, vienoj tas šiaučiaus lavonas su nusuktu sprandų maišė jo mislis ir nesitraukė nuo jo, lyg slogutis. Žinoma, kad jį užmušė, bet kas?

Sustoję grabėję, gal but toje pat vietoje, kur Bakutis rado Greičių. Nepasijutęs kruptelėjo. Buvo vienoj tai žmogus, kuris nuo pusiaukelio negrižta — traukė toliaus, vis grabė, ieškodamas patakiui sužėlusiam tankumyne aikštės ar takelio.

Buvo visai tylu. Štai išgirdo Lauras augščiaus savęs žmonių balsus. Staptelėjo ir pakėlęs akis klausė. Šnekėjo ant Pilkalnio, tikrai keletas žmogystų, su visai ramiai ir, stebėtinas dalykas, — vienas balsas priminė jam Rožiukę.

— Po plynių! — pamislyjo; — prie dvasių reikia eiti tiesiog, prie žmonių sėlinti. Pabandydime tiems šikšnosparniams žvilgtelti į akis. Jau dabar nemislyjo apie užmuštą šiaučių, nė apie pasakas, jau nenorėjo rodyti savo drąsos, o tik buvo sumagintas, žingeidus, troško išaiškinti paslaptį.

Prigulė prie žemės, pamažėli ir atsargiai pradėjo kabintis ant statau kalno, saugodamasis, kad nepajudintų šakutes, kad nepakeltų mažiausio trukšmo. Slinko, lyg laukinė katė prie užtėyto paukščio. Vis aiškiaus girdėjo šneką, o bent-gi skambėjimą vieno balso, jam nepažįstamo. Pagalios prislinko prie amžino aržuolo, stovinčio ant krašto lygumėlės. Tada, iškišęs atsargiai iš užkalmės galvą, žiūrėjo ir neišpasakytai stebėjosi.

Priešais savę matė keturis žmones — tris vyrus ir vieną moteriškę.

Lauras vertė akis vis labyn, klausė, sulaikydamas kvapą.

Vienas vyriškis sėdėjo, o kiti stovėjo. Jis lyg davinėjo isakymus, o tie, su atkreiptais į aržuolą pečiais, taip kad Lauras matė gerai tikrai sėdintįjį, klausė. Buvo jau žmogus senyvas, su sermėga ir ilgais čebatais. Išrodė lyg slėktpalaiškis. *Kakis plikblajis*

— Jaunystė turi savo įpatybes, gerai turi ir paklydimus, išgirdo pasislėpęs, tolesnė kalbos taša: — drąsa ir aklas. Tikrai drąsa tapė tankiai pasitimu, o aklas pasišventimui tankiai be vaisių. Taip sakydamas, neprikišu tau, Kareivi, o tik persergiu. Išrodai man vaiku, gal esi už mus senus geresnis, laimingesnis! Išakiau Švedui ir Rupinui, kad man duotų žmogų — išrinko tavę. Didė tau garbė, didis atsakymas. Ar supranti manę aiškiai?

Laurui pasirodė, kad žmogus ant jo žiuri ir jo klausia, nenoromis kruptelėjo, tik štai vienas klausytojas atsikreipė ir mėnesienoje žengė kelis žingsnius. Buvo tai smulkus, juodbruvus dvaro arklininkas, jo jauniausiasis brolis — Martynukas. Prisiartinio prie senio, pabučiavo į ranką, o paskui, lyg kareivis, išsitiesė.

— Suprantu! — atrėmė stačiai. — Nesibijokite mano ugio ir metų. Tris kartus dėl išbandymo būgau pas jus su tomis popierom. Pirmakart nieko nesupratau ir ejan lyg apčiuopoms. Už tai manę sugavo ir mane! Bet kitąkart jau permaniau ir žinoju, ka nešd ir, kaip nuo oro, neliko nuo manes pėdakų, o jau trečiąkart tai visai supratau dalyką ir nuo to laiko pasidėjęs esu už tai ne tik kailį, bet ir galvą padėti. Pamatysite!

— Saugok Dieve, nuo tokios nelaimės! Galva tavo reikalinga žemei ir turi ja saugoti. Sukite

gudrus, kaip žalčiai“ — sako raštas. — Ją tau atkar-toju tai ir neliausiu kartojęs. Klaupk dabar!

Martynukas atsiklaupė, o senis atsistojo, iškelta jo ranką padėjo ant senų knygų ir liepė sekti: *imk*

— Aš, Martynas Kareivis, turėdamas liudytojus, Dievą ir visus čia esančius, prisiekiu, kad visa duša, mislia ir pajiegomis istoju į tarnystą Žemaičių škap-lierių, prižadū buti viernas tam dalykui per visą gy-vastį, savo vyresniems priklausyti, savo brolius gelbėti, prieš svetimus žmones tylėti. Jėigu aš prasikreipčiau ir išduočiau, nubausk mane, Dieve, nu-bauskite manę žmonės, kurie girdite tuos žodžius! Amen!

— Amen! — atpartojo trys balsai.

Senis prikėlė vaikiščią nuo žemės, užmovė ant kaklo raudonus škaplierius ir pabučiavo, kaip broli. Kiti padarė tapat. Tada pamatė Lauras ir pažino. Pažino senį Švedą ir Rožiukę.

— Ka liepsite daryti? — paklausė Martynukas balsu iškilmingu, stebėtinai išrodančių, sulyginant su jo vaikiška žmogysta.

— Turi klausyti šitos merginos, išmintingos ir geros. Turi buti tolesnė kilpa to retėžio, labai ilgo, kurio galo ir pradžios aš pats nežinau. Dieve tau padėk, jaunas Kareivi! Gal buti, sulaukęs mano metų, pamatysi geresnes dienas. Tuom tarpu dirbk, kaip skruzdė, mislyk kaip erelis, o kaip žaltys, buk gudrus . . . Gali eiti!

— Eime! — sukuždėjo Martynukas Rožiukei . . . Ji kreipėsi prie Švedo.

— Rupinas manę liepė pasiteirauti apie naują siuntinį, ar mums nėra nieko? *Laikraščiu.*

— Gra pilnas maišas gazietu. Pakišan jį po akmeniu ties Lauru koplyčėle, pakelėje — nuo žemių. Ar rasi?

— Rasiu. Rupinas liepė taip-gi įduoti jums pi-nigus, ką per tą laiką surinko. Atsiuntė man, nes pavakare buvo pas jį du valdininkai neva drožinių pažiūrėti. Išakė jus persergėti . . .

— Gerai. Taigi pas jį neisiu, o ryto auksti vėl važiuoju — tuščioms! Į aną kraštą!

Parodė ranka į vakarus.

— Ar greit sugrįšite?

— Tik ant Šidlavos atlaidų.

— Dieve palaimink ir laikyk sveikus! Tegul bus pagarbintas!

— Ant amžių. Amen.

Mergina su Martynuku palenkė galvas ir pradėjo leistis kita puse Pilkalnio.

Pakilo ir nepažįstamas.

— Laikas ir man! — tarė. — Dėl senų kojų ilgas kelias.

— Pavėžinsiu! — pasisiulė Švedas.

— Ar kad pamatytų kas mudu drauge? Ar atsi-menate, kaip jus užpernai paėmė į kalinį ir manęs klausė, ar pažinstu Švedą ir ar mudu suteikiava? Pažinstu, sakau, o ką su suteikimu, tai kaip aš, ba-joras, galiu suteikti su tamsu, kvailu muziku? Taip pasakiau tada, o ką pamislytų dabar, jėigu aš su tuom pat Švedu važiuočiau naktyje drauge? Paleido manę taip išsiteisindus.

— Klystate ponas! — atsiliepė muzikas — Pa-leido delto, kad manę kvodiant ant to pat klausymo atsakiau: Visai nesuteikiu, nes ponas tai pirmiau-sias mano priešas ir pagal gimimą ir pagal kalbą, o dvaro užvis neužkenčiu ir aplenkin jį istolo, kaip širšių ligta!

Slėktelė gardžiai nusijuokė.

Bairitis

- Dėlto, kad taip nemislyjau, tai pasakiau... Laikas ir ponui keliauti, laikas ir man. Sidlave pasimatysime. Durturiu vieną reikalą. Davė man uždėką iš anos pusės studentai tukstantį knygėčių, idant jas tarp žmonių išdalinciau. Liko dardvidešimts ir tas jau čia paliksiu.

Siekė į antį ir ištraukė ploną knygutę su geltonais apdarais. Bajoras paėmė vieną, o kitas su gražino atgal.

- Sekite, Švedai, geras tai grudas ir tegul jums Dievas padeda! Likkite sveiki!

Spustelėjo viens kitam ranką.

Nepažįstamas išnyko ir toje vietoje, kur nuėjo Rožiukė. Švedas praėjo pro šalį užsislėpusio Laurio. Matyt, pažinojo ten kiekvieną krumą, šakni, šaką, nes leidosi greit ir patydomis, paskui dar valandėlę buvo girdėt atsitolinantieji žingsniai; ant galo, viskas nutilo, dingo, išsiskirstė, o galvoje Laurio liko įspauda ligos klejojimo lygoje.

Pradėjo ir jis leistis nuo kalno, taip užsimastęs, kad neužtėmyjo, kaip ištolo dar vienas žmogus, prigulęs prie žemės šliuozė kaimo link; ne Švedas, ne tas nepažįstamas dvarinukas. Istebeilyjęs akis į žemę ir apsiaubtas mislimis, ėjo jaunas žmogus pamaži ežiomis, tarp apnuogintų po javų lysių. Įspaudos maišėsi jo galvoje be jokios tvarkos. Mergina, kurią tik kartą nemandagiai užkabino, žmogus išrodantis neapsviestu ir aus Kareivis, basas penkiolikos metų piemuo, kuris už rubežians savo parapijos nieko nėra matęs!... Kalbėjo jie dabar į jo dušą, įstabiu liežuviu, stėjo prieš jį kaipo tie garbingi žemės tėvunai ir akėsai, nuo kurių anąsyk šnekėjo Rupinas. Tos skruzdės rinko šapus, dulkes, spyglius ir septynis syk daugiau sveriančią už savo pajėgas sunknybę vilko į skruzdyną, krovė dešimtimis metų spiečiančius kupstus, ir niekad neišlo. Eidamas taip užsimastė, kad tie laukai ir dirvos išrodė jam lyg plotas girios, pažymėtas kandžių, o tos grinčelės lyg išmėtyti skruzdynai, sukrauti milijonu, užsikirtusių prie darbo, pramoningų. Štai priešais kas žin kas svystelėjo ant ežios. Pasilenkė. Gulėjo ten mažutėlė knygutė, kurią žmogus užsislėpęs, nepažįstamas, tyčia pametė, kaip sėtojas grūdą. Ji buvo palikta varguoliams darbininkams, basiems piemeneliams, kurie, lyg paukšteliai, anksti atsikėlė, ras tą grūdą ant ežios ant dušios maisto. Lauras ją paėmė.

Apie žemę! - perskaitė ant apdarų ir jau atgal nepadėjo, o tik įsikiso į antį. Kartais paviršium skruzdyno žvilga grudeliai kvepiančių, sakų - tokių trupinėlių, kvepylo rodėsi jam toji knygutė...

Piršlybos.

Pasibaigė rugpjūtė, užbaigtos buvo ir triobos Bubiuose. Dirbo ten talka. Lauras nesigailėjo nė pinigų, nė vašinimo, pats švintant stodamas prie darbo, karstas skubino, padėjo jam kaimynai ir giminės. Matyt jau buvo baltas kaminas, žibėjo aukšinis stogas, augo, kaip ant mielių, klūonas ir tvartai. Triobos buvo rupestingai ir dailiai įstatytos, užnešė ant užrubežio tvarkos ir valumo. Kas jas pamatė, džiaugėsi ir stebėjosi, o pats Lauras žiūrėjo ant jų su didžiu smagumu ir pasididžiavimu.

Ateidavo pirmutinis išryto, o grįždavo atgal paskutinis, žvaigždėms jau žibant. Neišpasakytai buvo jam mielos tos naujos sąsparos, tas žemės plotas, prirengtas pirmam pasėliui naujo savininko. O tuomet tarpu slinko neužtėmytos dienos ir nedėšės, ir net persigando vieną vakarą, suskaitęs su sažine laiką, praleistą tarp savųjų. Turėjo būti to atsilankymo

servante

tiktai nedėlia, o pavirto į keturis mėnesius ir tik trijų dienų nepriteko iki Sidlavos atlaidų, Užgimimo Motinos Švenciausios, Užgimimo.

Laiškai nuo Matschke's pradėjo eiti retyn, turbut baisia užpykę ant pabėgėlio, nenorėjo daugiaus atsiliepti. Teisybė, jis buvo pabėgėlis, parduotojas ir nedėkingas...

Nors jo nieks nematė ir nebaudė, vienok apkaito iš gėdos ir, nuleidęs galvą, ėjo lyg prasikaltėlis, prisiekdamas išvažiuoti butinai ateinančią pėtynčią, pergalėti žodžius ir ašaras giminių.

Ka-tik istojės į vieškelį, išgirdo dardėjimą vežimo ir prunkštimą arklių, atsigrįžo.

Ar vakaras buvo šviesus, taigi ištolo pažino švįti sarti senio Švedo, ir (selaikė žingsnius emė, eiti lėt)

Neužilgo vežimas su jūnų pasilygino, o Švedas, sėdėdamas ant sukrautų statinių ir pundų, pasisveikino Dievo vardu.

- Dėduks turite geras akis, jaigu manę pažinote! - tarė jaunasis, nusimdamas kepurę.

- Ir pažinau ir atsiminiau, nors tavę mažai mačiau! - atbėmė senis, leisdamas arklus žingine.

- Ačiū už atmintį!

- Ar tav' rodos, kad dėl tų pinigų, ką davei mano vaikams padegėliams? Tai mat, kad ne. Įsitemyjau tavę už tavo protą ir išmintį! - traukė Švedas toliaus, užkabinęs vadžias už lušnies ir traukdamas iš kišenias pypkę. - Kiti parneša visokias paleistuvystes ir siautimus iš svetimų šalių, o tu parneši teisų skatiką ir mokslą. Ta tavo trobelė taps geru pamokslu ir pavyzdžiu!

Parodė ranka triobų link.

Laurui nesmagu buvo, taip giriamam, prisipažinti, kad neužilgo išvažiuos, taigi, permainydam kalbą, užklausė:

- Ar namieje dabar užėbusite? tai

- Užsibūsiu, nes netoli atlaidai, eisiu į Sidlavą su įžadais.

Lauras dirstelėjo į vežimą ir pamislyjo, koki teta įžadai po statinėmis alaus ir maišais druskos...

- Dieve padėk! - tarė iš tikros širdies.

Dėkui! - atrėmė senis.

Priešlūgti linktelėjo galvą ir, užkirtęs arkliais, nuvežė dardėjo.

Lauras palydėjo jį akimis ir matė, kad vieton pas Butkų, užsuko į savo kiemą, lyg norėdamas paklikti ten sunkiausią krovą Krovų.

Švedai žinojo būdą savo tėvo, visi jo klausė, niekad nieko neklausdami. Įsiritus vežimui į kiemą, išėjo abudu sunus, pabučiavo tėvui į ranką, užkėlė vartus. Senis jiems nieko nesakė, nes tuomet tarpu kalbėjo ražančių.

Arkliai patys, niekeno nevaromi, nuėjo į pašiuurę ir sustojo.

- Tėvai, ar iškinkyti? - užklausė vyresnysis.

Senis pakratė galvą. Nelipo iš vežimo ir tik ranka parodė jiems grinčios duris. Juodu suprato ir atsitraukė.

Gana ilgai trukus, senis pasirodė ant slenkščio. Visi sukilo nuo suolų ir laukė prisakymų. Atsistojo ir nuolat sliaučiautis Šlingurys, ką su Magduke kuzdėjo kampe, atsistojo Barbora, kuri pas pečių žindė kudyki.

Švedas ka-tik pabaigė ražančių ir, pabučiavęs kryželį, užsikabino ant kaklo. Tada atsiliepė:

- Jurgi, paimsi mano vežimą ir pristatysi krovą Butkui ir į dvarą. Pasakyk, kad aš nuvargęs iš kelio ir su rokunda ateisiu rytoj.

persiu pas

Vaikinas tuojaus išėjo, o senis ~~atsisėdo~~ kerčioje, parėmė galvą ir sėdėjo užsimastęs. ~~Mažas~~ mažas, keturių metų, prisiglaudė prie jo kelių ir trynėsi į juos, kaip jaunas kačiukas, laukdamas paglostymo, arba lauktuvių. Švedas atėmė rankas nuo veido ir dirstelėjo po kojomis. Jo veidas, nežinantis, kas tai yra nusišypso. menką valandėlę prašvito džiaugsmu ir pasilenkė prie vaiko, bet su sykiu persigalėjo, ir jau vėl rustus išėmė iš ~~ančio~~ paaukuotą pyragaitį ir padavė vaikui.

— Barbora! — tarė marčiai, — Atsimek vaiką!

Vienas vaikas, išsigandęs ~~jau~~ rusčių tėvuko akių, pats nubėgo pas motiną ir atidavė jai gardumynus, nedrįsdamas jų paragauti.

— O man, tėtuk, jokių gražumynų neparvežei? — užklausė Magdukė, prisimeilindama.

— Ne! — atsakė trumpai.

— Ar valgysi vakarienės, tėte? — išpraudė vyresnysis sunus.

— Valgysiu, jaigu ką turite su pasnyku.

— Visada dėl ~~to~~ yra prirengta, tik tai nežinome, kada grįšite, o žinome, kad su uždaru nevalgotė! — tarė Barbora, paduodama jam nedarytos košės.

Senis priešingai linktelėjo galvą ir pradėjo valgyti. Visi ėmė šnekėti, o jis nesikišo nė į šnektą ir nė ant vieno nežiurėjo. Girdėt buvo Magdukės ir Šlingurio juokai, patėmyjimai apie ~~šio~~ jaunojo Švedo pasakojimai jo pačios, ~~ciulbėjimas~~ vaiku — senis rodė negirdėjo. Pavalgęs išsitiesė ant suolo ir lyg ~~snūdė~~ *ušnūdė*.

Pagalios pakilo Šlingurys ir atsiveikines išėjo, o neužilgo paskui jį išsprudo Magdukė ir prapuolė, išėjus neva tik ant valandėlės pas kaimynką su koku teš reikalu. Barbora ėmėsi migdyti vaikus ir kalbėti su jais poterių, Juozas drožė pačiai šaudyklė.

— Jurgis ilgai negrįžta! — užtėmyjo, kreipdamasis prie tėvo. Senis pasirėmė ant alkūnės.

— Ateina kas! — tarė žiurėdamas ant durų.

— Kas-gi taip susivėlintų?

— Išeik, pažiūrėk!

Juozas pakilo, bet vos prisiartinio prie durų, jos atsidarė ir per slenkstį peržengė juodas, didelis vyras su kareivio kepure.

— Tegul bus pagarbintas! — atsiliepė suniuręs balsas Kristupo Juodžio.

— Ant amžių! — atsakė jaunasis Švedas. — Nepažinau tavęs su ta kepure. Pasirodė, kad karė pas mus!

— Išgirdau, kad tavo tėvas namieje, o kad jį sunku kada užtikti, atėjau nors ir naktyje, turėdamas pas jį reikalą.

Senis Švedas atsikėlė nuo suolo.

— Eik šit arčiau ir sakyk! — tarė.

Juodis nuėjo tolyn nuo slenkščio, palenkė galvą ~~gaspadoriui~~ ir mankydamas rankose kepurę prisiartinio prie stalo.

— Turiu pas jus, gaspador, reikalą, prašymą . . .

— atsiliepė nedrąsumu balsu.

— Sakyk! — atkartojė Švedas.

— Patiko man jus mergina, duokite man ją!

Sustojo, tikėdamas sulauksiąs koki nors atsakymą, bet senis tylėjo. Juozas įlindo į kampa, o žingeidi Barbė, sulaukydamą kvapą, klausė, įstebilyjus akis į lešiuo veida.

— Žinote, esu neturtingas, bet pajiegos ir sveikatos Dievas man nepavydėjo. Su širviu uždirbsiu per metus šimta rublių, turiu grincią ir daržą, jus vienurtė vargo nematys pas manę, nes aš nė gir-

tuoklis, nė paleistuvis — gali liudyti visas kaimas. Taigi su teisum maldavimu atėjau pas jus.

Pasilenkė prie senio kelių, paskui nusilenkė prieš Barbora ir Juoza. Švedas išsitiesė ir, sukryžiuvojęs ant krutinės rankas, dirstelėjo jam smarkiai į akis.

— O ar žino mergina tavo norą? — paklausė.

— Pagal paprotį, atėjau pirmiaus pas tėvą.

— Tai nepataikei, nes aš tau jos neduosiu!

— Neduosite? Ar kitam prižadėjote?

— Tu pirmutinis persiesi.

— O gal pasakysite, kad ant manęs ką išrasite?

— Pasakysiu! Dėl dviejų priežasčių turiu tau atsakyti. Viena, mergina išlepinta, išdykus, mėgstą pasiausti, o tu pavydus ir keršus, tai ją užban ~~už~~ turtum, o nepataisytum, ir antra, kad tu man išrodai ~~nepa-~~ *prastas*, negrynas, neuztikiamas nė mislyse, nė darbuose . . . . .

Juodis pabalo ir drebančios lupos baisiai pamėlynavo.

— Užgaunate manę! — sumurmėjo per dantis.

— Neužgaunu, tik sakau teisybę, kaip pats norėjai. Galėčiau buti tavo tėvu, taigi turiu tiesą pasakyti, ką mislyju. Davė tau Dievas kieta būdą, kaip geležį, o ant jo priaugo jau tiek rudžių, kad ta geležis neteko jokios vertės. Otos rudys jo — taitavo pavydė ~~šio~~ geresniems ir turtingesniems, tai tavo atšalimas ant kaimynų reikalų ir vargų, tavo apsilaidimas ir nepritaikumas! Ne vargas tavo manę baugina, tik tai toks budas, nebijau žento neturtingo, bet bijau žentc išdaviko, o tau aš netikiu! Tai taip aš sakau.

Juodis drebėjo visas, persimainęs ir bailsus iš pasiutimo ir gėdos. Akys jo žibėjo lyg vilko, o sukąsti dantys griežė. Valandėlę buvo girdėt tik tai tas griežimas ir šniokštavimas, pagalios atsiliepė bailsu, užkimsiu balsu:

— Aš toks, koks turiu buti! Neturtingam lieka du keliu: pastipti arba pagęsti! ar tai paskutinis jus žodis ant mano maldavimo?

— Nestimpa, kas turi dušią, ir nepagenda, kas jaučia krutinėje širdį! Toks mano paskutinis žodis. Tu gyven tik ~~šio~~ piktumu ir pagieža. Atsimink, kad tai peilis aštrus ir su nuodais! Užmuš ta, i ką bus atkreiptas, bet ir tavę nuodais įgriebs! Taigi atsi-peikėk, kol jį nusistvers . . . . .

— Aš žinau, kad manęs bijotės, dėlto gi neišleiskite manęs atsakė!

Švedas pakilo nuo suolo ir akys jos įstabiai sušvito. Per atsegtus drabužius matyt buvo ant krutinės pundelis raudonų škaplierių.

— Bijausi, Juodi, Dievo, o ne pikto žmogaus. Negrąsink man ir traukis, nes dabar žinau, kad tu išdavikas, o mano namuose tokiems vietos nėra! — tarė rusčiai ir pavartauniai, rodydamas jam su ranka duris.

Kristupas klupdamas išėjo.

Grinčioje nutilo, kaip ant kapinių. Senis vis stovėjo ant vienos vietos, įstebilyjęs akis į tamsų priemenės gilumą, kur anas išnyko. Rodos, kovojo su kokia baisia mislia, su koku nelabą reiškančiu užmanymu. Ant galo ~~pasidė~~ ranką prie kaktos ir persižegnojo. Tuom tarpu subarskėjo ant kiemo ir po valandėlei pasirodė Jurgis ramus, be rūpestio.

— Atlikau ir arklus jau iškinkiau. Ar liepsi, tėte, joti i naktigonę?

— Ne. Pastatyk tvartę ir užpilk avių. Aš pats naktį pagirdysiu. Dabar laikas ant atsisė. Užsikite duris. Aš klone atsiguksiu.

Išėjo ir jau į grincią negrįžo.

Pasilikusieji dar ilgai nemigo. Sugrįžo Magdukė ir keturiose su pasibaisėjimu kalbėjo apie Juodį.

— Paleis gal su tomis! — aimanavo Juozas.

— Da jis guli į šulinį nuodų ilysti, — kukždėjo drebėdama Barbora.

— Tai latras! — murmėjo Jurgis. — Reikia rytoj apskusti jį valsčiuje už keršijimą, ir gana! Kaip tas žmogžudys išdryso keršyti!

Mergina buvo ramiausia.

— Et, sukate sat/ tiktai galvas su tomis šnekomis. Aš pasakysiu jam rytoj vieną žodį, ir bus gerai! — juokėsi niekčiodama.

— Tiktai tu su tuomi bjaurybe nesusidėk, da nelaimę užsitrauksi — perkalbinėjo Juozas

— Aa, aš jo nebijau. Išjuoksiu, ir tiek! O ką garbė, tai garbė, kad net tokiam užmušėjui užsukau galvą!

— Man Rožiukės gaila! — sušnabzdėjo nedrąsiai Jurgis.

— Dėl viso ko reikia saugoti kluoną! — nusprendė neramiai vyresnysis brolis. Pagalios sugulė, kas valandą busdami ir klausydami. Vidurnaktyje nugąsdino juos girgždėjimas kluono durų. Išbėgo su lazdomis laukan. Vienok, nebuvo vagies, tiktai tėvas grįžtantį ant atilsio. Ką ikiol veikė, negalėjo atminti, o klausiti nedrįso.

Ant rytojaus Lauras jau gerą valandą dirbo vienas, laukdamas Kristupo ir stebėdamasis jo pasivėlinimais. Ant galo, nežinodamas, kas galėjo atsitikti, nuėjo į kraštinę grincią, iškur kasdien buvo girdėti staklių tvaskėjimas.

Priėjo prie langų ir pažūrėjo į vidų. Rožiukė buvo viena, pasilenkus prie darbo. Išrodė jam labai sunykusi ir išbalusi. Persigando, išnetyčių užkalbinta.

— Ar Kristupo nėra namie? — užklausė nusi-stebėjęs.

— Nėra.

— Kur jis?

— Išėjo iš vakaro ant darbo į Ramuniškius.

— Ar ant ilgai?

— Nesakė.

— O kad jis sprandą nusisuktų!

Rožiukė tylėjo, neatitraukdama nuo darbo akių.

— Pasitikėjau ant jo, ir niekeno nekviečiau prie darbo. Dėl jo dabar turi nueit ant niekų visa diena.

— Mažai jau teliko darbo, tai dėl vienos dienos tiek daug, — užtėmyjo.

— Išrokavau užbaigti iki seredai, ketverge pašventinti, o pėtnyčioje išvažiuoti. Viena diena tai daug. Grindys neįdėtos ir durys dar nepritaikytos.

— Ar tai taip greit važiuojate?

— Jau rodos ir labai laikas. Keturi mėnesiai, kaip čia sėdžiu. Jau nuo darbo net drapanos sudrisko ir skalbiniai suplyšo. Jau manęs nieks nepažintis mieste, kaip pamatys toki nusikrėlį!

— Tai Mariukė jus negerai apžiuri.

— Nenoriu niekam sunkinys daryti! — atsakė.

Atsisėdo ant suolo po langu ir žiūrėjo į ją.

— Baisi iš jus darbininkė. Net gražu žiūrėti, kaip jus šaudyklė klauso.

— Ipratavo, kasdien tapat bedirbdama.

— Ar jums ne nuobodu vienai grincioje?

— Pripratus.

— Vienok jums neina į sveikatą. Kitos merginos raudonos, kaip putiniai, o jus išbalus. Kad turėčiau ant jus valią, tai neduociau taip vargintis bergreit nustoti skaistumo!

Mergina dirstelėjo į jį ir, sutikus jo akis ant savęs, greit nuleido galvą. Pasidarė jai šilta, atsiminus tuos vėgtas bučkius, karštus, kad rodos ir dabar dar dėgino jai lupas ir kaklą. Valandėlę tylėjo, gal būtų aptė tą pat mislydami.

— Vakar sutikau senį Švedą! — atsiliepė Lauras, su atyda į ją tėmydamasis.

— Tur but, rengiasi ant atlaidų į Sidlavą — tarė ramiai.

— Gudr! — pamislyjo Lauras; — bet ja tuojaus sugausiu!

— Ar su knygomis? — tarė garsiai.

Mergina išlengvo kruptelėjo ir nutilo jos staklės. Nutruko siulas, taigi jį surišo ir tuom tarpu vėl atsipeikėjo.

— Nežinau, — atrėmė truktelėjus pečiais.

Lauras nusijuokė.

— Ei, Rožiuke, nepritinka jums meluoti! Jums rodosi, kad atvažiuavęs iš Vokietijos, nežinau, ką reiškia tie raudoni škaplieriai, ką iš po kikliko kyšo?

Mergina, nesijausdama, siekė prie krutinės ir ženklą užkišo gilyn, paskui bailias ir nusistebėjusias akis istebeilyjo į kalbantį.

— Ar jums rodosi, kad nežinau, kokios dvasios nukaneveikė tą girtuoklį šiaučių ir kas ten vaidinasi ant Palkalnio antrąja jauno naktį? . . . Drąsuoliams nepridera siulyti pasakų, nes jos jų nenubaidys, o tik pakurstys žingeidumą. O ką, dabar jus išsigandote?

Rožiukė nuleido rankas ant kelių, nusigandus, nedrąsi.

— Dėl Dievo, švento, tylėkite! — sušnabzdėjo, visa drebėdama.

— Kad bučiau netylėjęs, seniai jau būtų po jus visų buvę! Bet aš, mačiau savo gyvastyje daug paslapčių ir niekad neišdaviau. Pasakiau dabar, idant manęs nelaikytumėte už paikšą ir nemelnotumėte be reikalo, o prie to visko, ydant elgtumėtės atsargiaus. (Toliaus bus.)

Kalbos dalykai.

III.

1) Žodžiai *Gartėnas*, *Grekonis*, *Rymionis*, *Ramavas*, *Rumavas* visiškai nereikalingi mūsų raštų kalbai; be jų mes turime ir galime apsieiti. Vietoj žinomo ir dainose *Gartėnas* reikėtų vartoti raštuose *Garđinas* (dzūk. *Gardzinas*), nėra teip vadina savo miestą mūsų Rytiečiai — dzūkai. Išvairius žodžius *Grekonis*, *Rymionis* (su svetimoms, slaviškomis priesagomis), reikėtų šitam tikslui vartoti *Greikai*, *Rymiečiai*; su *Grekais* (Grekija) galėtume sulyginti žodžius be kokių ypatingų sufiksų, kaip *Lenkas*, *Anglas* (Lenkija, Anglija), o *Rymiečiams* nū *Rymas* atsakytų *Kauriečiai* (nū *Kaunas*).

Siek-tiek sunkiaus žodžiu *Ramavas*. Tas žodis, kaip žinoma, reiškia vietą, kur kitąkart gyvenęs mūsų kunigų, krivių vyriausias. Bet ir čia, atitaisant senovišką vardą, reikės tiktai žinoti, jūg vietoms nurodyti mes turime savo kalboje priesagą *-uva*; šita sufiksą randame žodžiūse *Lietuva* (= *lietaus* — girių, lieknų, ežerų kraštas,*) *raguva* — *Raguva*, *sietuva* (= labai gili vieta, gelmė,**) *Vaiguva*, *Mituva*, *Iguva*, *Laukuva* ir kitų vardu.

* Tokis vardas galėjo tikti ypač senovės mūsų kraštai, kada *Lietuva* buvo daug šlapesnė ir platesnė, kada prigulėjo prie jos, didelis plotas pelkėtos baltarusių žemės.

** Prof. Aug. Leskien's (die Bildung d. Nomina im Lit. p. 566) žodyje *sietuva* per sufiksą laiko galunę *-tva*, kuria šis lingvistas mato dar senov. *keltuva* (= gyvulys, gyvūlis) ir *prautuva* (= prauštuvė). Aš vienok laikanu šitodu žodžiu tik už

Jei dar atsiminsime, kad slavai, perdirbdami mūsų žodžius, vietoj lietuv. *a* taria *o* (Trakai = slav. Troki), tad aišku bus, kodėl iš *Ramuva* kilo pas juos *Romowe* (sulyg. liet. *Raguva*, *Ilguva* ir slav. *Rogowo*, *Ilgowo*). Tokiu būdu *Ramuva* reikėtų surišti su šaknim *ram-* žodyje *ramus*. Kad žmonės galėjo pavadinti nuo šitos šaknies ir viena-kita vieta, rodo ir šios eilutės iš žmonių dainų (Svodb. d. J., 183): „Mergytė manu, pataikunė, kum aš tavę *nuraminsiu*? Sėski į laivelį, kelsiu per jūreles į tą saldžią *Ramu* (= Ramų, Ramo) žemę, kur neaug rugėlei, ne lapo kvietelei, tik šios saldžios vynūgėlės. Ni tu te suširsi, ni tu te nuširsi, vynūgėles be-rankiosi.“

2) Rašto kalboje *Rusus* mes paprastai vadiname *Maskoliais*, *Gudais*. Maskoliais nereikėtų vadinti todėl, juog patys Rusai to nenori ir vėliaus, ar šaip ar teip, šita žodį jie mums užgintų vartoti, kaip senai tat užgynė mūsų kaimynams, Lenkams.*) *Gudais* jų vadinti teip-pat nereikėtų, nes tasai žodis turi Lietuvoje labai daug yvairių prasmų: Prūsų Lietuvinkai vadina mus *gudais*, Žemaičiai *gudais* vadina Aukštaičius, Suvalkiečiai vietomis patys save vadina tuo vardu, etc, etc. Ar negeriaus būtų, kad Rusai ir mūsų kalboje vadintųsi tiesiog *Rusais*?

3) Gana tankiai rašoma *minavoti*, *juokavoti*, *kritikavoti*, vietoj tikrai lietuviškų formų *minėti*, *juokuoti*, *juokauti*, *kritikuoti*. Veiksmažodžiuose reikėtų visuomet vengti slaviško sufikso *-avoti*; vietoj jo visada galime turėti žodį su tikrai lietuviška priesaga. —

4) Nesuprantu, kodėl tūliems mūsų rašytojams teip patiko žodis *istorija*, *vistarija* vietoje paprasto senoviškų kalbų žodžio *istorija*. Nužvelgiau, juog rašytojai sujungia šita žodį su mūsų pačių *visas* ir *tarti*; bet viena „*vistorija*, *vistarija*“ iš jų negalėtų išeiti, antra gi *istorija* niekad nebuvo ir nebus mokslu apie *visą-ką*. Kam svetimas žodis be-reikalo kraipyti? Tokis darbas rimtiems**) žmonėms nepritinka.

5.) Sekdami *Daukantą* mūsų rašytojai vartoja netikusį žodį *prašalietis*, *prašalaitis* (Ausländer), nors Kuršaitis žinojo su taja prasme ir žmonių kalbos žodį *svetimāšalis*, *svetimālis*. Jei žodžiai *sodietis*, *žagarietis*, *vilkaviškietis*, *giminietis* — *gimnaitis*, *pašalietis*,***) *žemaitis* turi savo pradžią žodžiuose *sodžius* — *soda* (= kaima, kaimas), *Žagarė*, *Vilkaviškis*, *giminė*, *pašalys*, *žemas* (*žemė*), tad ir *prašalietis* turėtų būt kilęs iš trumpesnio žodžio, sakykime iš *prašalys*; bet kadangi tokio *prašalo nėra ir negali būt mūsų kalboje, todėl negalime turėti nė kilusio iš to žodžio daiktavardžio *prašalietis.

6.) Neseniai pasidarėme iš *tvirtas* žodį *tvirtynė* (Festung). Vietoj šito žodžio aš patarčiau vartoti daiktavardį *stiprumà*: vietoms pareikšti mes turime, apart suf. *uva*, dar priesagą — *uma*, kuri reikia atskirti nuo — *umas*. Šitoji priesaga, t. y. *uma* pridama daugiausiai prie adjektyvinių stuomenų; čionai priguli tokie žodžiai, kaip *lygumà* = lygi vieta, *žemumà* = žema, neaukšta vieta, prie jų galėtų tikt

dialektiškas atmainas daiktavardžių *keltuvė* ir *praustuvė*, kur sufiks bus pabaiga žodžių *-tuvė*. Man rodos, juog žodis *sietuva*, pagal savo kiltį negali būt atskiriamas nū *Lietuva*, *Raguva*, *Laukuva* etc.; sufiksu čionai tegali būt *-uva* (atsk. nū *-tuvas*, *-tuvė*), patys-gi žodžiai su šituo sufiksu bus padaryti iš *lietus*, *sietus (cnf. latv. *seetus*, *seetava*), *laukas* etc. Kiltis ir pirmoji prasmė šito sufikso yra jau atskiras dalykas, bet apie tai pakalbėsime gal kita kart.

K. Obel.
*) Rašytojas, kaip žiurim, dar tiki, kad Lietuviai atkovos lietuvišką spaudą dar bebudami po Maskoliaus jungu. Dieve adek . . . Red.

**) Rimtas, rumtas = ernst.

***) Der Fremde: Cnf. „tenai buvo tikrai giminės susirinkę, ečių gangreit nė vieno nebuvo“.

ir *stiprumà* = stipri, pastiprinta vieta. Iš būdvardžio *tvirtas* negali išeit *tvirtynė*, bent žmonių kalba iš būdvardžių nepadaro žodžių su priesaga *-ynė*, tokių kaip *smiltynė*, *dumblynė*; skyrium stovįs prie *klimpynė* žodis *klampynė* (= kiampi vieta), žinoma, negadina taisyklės, ir ant išskyrimo, darant naują rašto žodį, niekada negalima remtis.

Žodis *pilis* vargu čionai tiktų, nės, kiek tą žodį suprantu, jisai reiškia tiktai „pilta kalną“ ir paskui „Schloss“ (sulyg. „Biržių pilis“).

7.) Lietuviškai sakoma: „šita sodžių *žkurė* (= hat gegründet) mūsų senelis, viską čia *įsteigė* Žemaičių vyskupas“. Tokiu būdu reikėtų rašyti ir: „ikūrti miestą, draugyste“, arba „įsteigti (*įtaisyti*) mokyklą“, etc. Tankiai vartojamo šitoj prasmėje žodžio *uždėti* žmonės nežino: „uždėti kromą“ kilęs iš lenkiško „założyc kromę“.

8.) Visiems žinoma, kad mūsų *a*, po *j* ir minkštos priebalsės (t. y. po *j*, *ki*, *ni*, *ži*, etc.), ištariama daugelyje vietų, kaip atviroji arba plačioji *e* (sulyg. *kiavalas važiuo*). Gramatika ir ypač kalbų gramatika nurodo, kaip ir kada reikia tokiose vietose rašyti. Taigi, sulyginę mūsų *je* (*jei*, *jeib*, *jeigi*) su slavišku *je-že-li*, matome, jūg mūsų žodelis reikia rašyti su plačiąja, atvira *e*, o ne su *a* (ir Kuršaitis rašo *je*). Teip rašydami, mes visada galėsime atskirti šita sąjungą nuo formų vardvietės *ji*, t. y. nuo instrum. *ja* ir dat *jai*.

9.) Senovės Lietuvų kalboje nekartą randame sąjungą *juog* (= juog, juogi, juogei), kurios vietoje dabar, sekdami vieną Žemaičių tarmę, rašome paprastai *jog* (vietomis Žemaičiai sako ir *jug* = *juog*). Mūsų giminiečiai, Latviai, turi žodelį *jo* (įstar. *juo*, *juo*), rodantį, kad ir mūsų raštų kalboje turėtų būt *jūg*. Senovės raštuse šitas žodelis gali kartais reikšti ir tai, ką dabar Latvių *jo*, kursai atsako mūsų priežastinei sąjungai *nėsa*, *nės*. Tokį *jūg* (prasmėje *nėsa*, *kadangi*) randame katechizme atspaudytam 1598 metų. Ten skaitome: „Bat (= bet) *juog* tas szwentas penukszlas tiktai sunums tikriems Diewu turi būt duota, todėl čionay nu (= nugis dabar), etc. . .“ Žemaičių knygoje ir dabar rašoma *dėl-to jogei*, kurs reiškia tiek, ką *dėl-to kad*, *nėsa*, *nės*. Kad ši sąjunga turi būt rašoma tiktai *jūg*, rodo ir daugelio Aukštaičių žodelis *jug*, kurs tegalėjo išeiti iš *jūg*, o ne iš *jog*, (= doch, ja; conf. „*jug* tu sveikas, todėl etc. . .“). Dabar aišku, kad *jūg* liepia mums rašyti mūsų pačių *jug*. Ant galo, jei mes rašome *nūg*, nors Aukštaičiai paprastai taria šita žodelį, kaip *nog*, tad ir vietoj dabartinio *jog* reikėtų dėl nuosekumo rašyti *jūg*.

10) Žodžių priesaga *-tinis*, *-tinė* (*bristinis* = Watnetz, *pintinė* = Korb, *grietinė* = Sahne, *gimtinė* = Geburtsort) visiškai, man rodos, netinka tai prasmei, kurią ji neretai reiškia dabartinės raštų kalbos žodžiuose *ateitinė* (Zukunft) ir *praieitinė* (Vergangenheit). Šitoji priesaga, teisybė, gera esti daryti būdvardžiams, iš kurių paskui, kaip ir iš kitų būdvardžių, gal gimti ir daiktavardžiai (sulyg. *grieñu*, *grieti*, *grietinis*, *grietinė*, etc.); bet būdvardžių *ateitinis* (künftig), *praieitinis* (vergangen), kiek žinau, mūsų kalba neturi, užtaigi mes neturime tuotarpu nė medegos daiktavardžiams *ateitinė*, *praieitinė* padaryti.

Ateitinės, *praieitinės* negali būt ir todėl, kad žodžiuse iš veiksmažodinių stuomenų priesaga *-tinis*, *-tinė*, turi visada pasyvinę prasmę; *jug* *bristinis* tinklas“ = tokis tinkles, kuriū brendama arba bredama (ne kuris brenda, breda), „*pirktinis* arklys“ = pirktas arklys, „*suvertinės* durys“ = suveriamos durys, „*gimtinis* kraštas, *gimtinė* vieta, *gimtinė* diena“ = kraštas,

vieta, (diena) = kur (kurioj) kas gimęs, o ne tokia vieta, diena, kuri pati gimus... Ateitinė, praeitinė galėtų būt tik tuomet, jei galėtume turēt reiškinius „ateitinis laikas, praeitinis laikas“ prasmėje „zukünftige Zeit, vergangene Zeit“, t. y. ateišės, ateinas laikas, praėjęs laikas. Bet šitų reiškinių, su tokia aktyvine prasme, mes neturime ir negalime turėti. Jei žodis *ateitinis* ir būtų kame-nors mūsų kalboje, tad turėtų jisai ką kitą reikšti: „ateitinis laikas“ būtų tokis laikas, kuriame kas atėjo arba ateina (sulyg. *gimtine diena*), o ne toks tarpas, kuris pats ateina, ateis. Taigi, žinodami dabar tikrą prasmę būdvardžių su pabaiga *-tinis*, mes negalime nėkoku būdu tikti savo literatūron įvesti žodžis *ateitinė, praeitinė*.

Geriausią būtų, kad šitam tikslui galėtume pasidaryti daiktavardžius iš žodvardžių (iš participijų) „buves, būtas, praėjęs — būses, būsimas, ateišės“, bet iš tokių stuomenų gyvoji kalba, tikriausias mūsų vadovas rašto kalboje, nežino nėkokių daiktavardžių. Todėl, gal geriaus būtų šiam tikslui laikytis žodžių *ateitis, praeitis* (subst. verbalia), su kuriemdvim galėtume sulyginti kitus tokios-pat kilties žodžius (cnf. *mirtis, sugaištis, prapultis*, etc.). Daiktavardžiai su sufiksų *-tis* reiškia gangreit tiek-pat, ką žodžiai su pabaiga *-imas*; tokiu būdu „mūsų *ateitis*“ būtų beveik tiek-pat, ką „mūsų atėjimas, mūsų ateinas laikas.“ Ar šaip ar teip, mažiaus, man rodos, nusidėtume prieš taisykles savo kalbos, kad drange su tūlais mūsų rašytojais vartotume vietoj *ateitinė, praeitinė* tiktai *ateitis, praeitis*.

11. Mūsų kalboje sufiksą *-tinis, -tinė* turi dar daugelis žodžių, kilusių iš priešdžių (adverbia) ir visokių vardu (nomina). Prie tokių žodžių priguli: *dabartinis, vienatinis* (sulyg. *vienat*) — *paskutinis, vidutinis, viršutinis* ir pagal jų *galutinis, šalutinis, aukštutinis, dažnutinis* (was sich wiederholt) ir nemąža kitų. Šaly tų būdvardžių, mūsų raštų kalboje randame su tą-pat priesaga du yvairiai rašomu žodžiu — *vienutinis* (einzig) ir *visutinis* (allgemein). Vietoje šitų formų galima rasti mūsų raštūse dar *vienotinis-visotinis, visotinas, visūtinas, visatinis*. Prie daugelio tarmių mūsų kalbės visos šitos formos, žinoma, gali turėti ir šioki-tokių pamatą tam tikroj tarmėje, bet rašto kalboje, vietoj visų tų skirtumų, tegalėtų būti *vienutinis, visutinis* (sulyg. *aukštutinis, galutinis*), arba *vienatinis* (nū *vienat*) ir pagal jį *visatinis*. Žodžiai *visūtinas, visotinis, vienotinis*, jei ir gyvena kur mūsų tarmėse, tai tik per tolimą, neaiškia analogiją su kitų žodžių panašioms priesagomis. —

12) Bus jau keli metai, kaip įvesta tūlis e raštūse žodžiai *šviesūnas, apšvietūnas* ir pagaliaus *tamsūnas*. Reikia žinoti, jūg didumo žodžių priesaga *ūnas* gauta iš slaviskų kalbų; šitai nurodo ir Leskien's (die Bildung der Nomina im Litauischen) su Brückner'iu (Slavische Fremdwörter im Litauischen), du žinomu tyrėju mūsų kalbos. Išskyrus senus mūsų žodžius *malūnas* (Mühle), *maigūnas* (Schlafbank) ir neaiškios kilties *svogūnas* (Zwiebel), visų kitų daiktavardžių priesaga *ūnas* bus pagauta iš slaviskų kalbų, kur, kaip ir mūsų kalboje, ji reiškia veikėjų vardus (nomina agentium). Prie šitų žodžių, ne visur žinomų su šita pabaiga, priguli tokie daiktavardžiai, kaip antai *drąsūnas, šykštūnas, laivūnas, narūnas*. Vietoje *šykštūnas* paprastoji kalba turi ir *šykštūklis, šykštūli*, kurs teip padarytas iš *šykštus*, kaip iš *girtas, jaunus, pavydus, senus, vargus* turime padarytus *girtūklis, jaunūlė* (Jungfrau, Mergelė), *pavydūklis, senūlis, vargūlis*; pagal analogiją su šitais daiktavardžiais iš *drąsus, šviesus, tamsus* tegalėtume laukti žodžių *drąsūlis, — lė, šviesūlis,*

— *lė, tamsūlis, — lė*. Žmonės, kurie apšvietimo dalykūse eina pirma kitų, galėtume vadinti ir *pirmūlais, pirmūkliais*, tiems-gi, kurie labiau laikosi senovės ir prie šviesos ne teip skubriai griebiasi, tiktų vardas *pastarūliai, pasturūliai* (sulyg. būdv. *pastaras, pasturas*).

Vietoj atitinkamo dainose *laivūno*, mes turime gyvoj kalboje ir *laivininką* (= žmogus, kurs darbūjasi ant laivų arba turi, valdo laivus); vietoj *laivūno* galėsime turėti, je dar neturime, ir *laivū*, t. y. žmogų, kuris moka dirbti laivus (subyg. *račiūs, pūdžiūs, kurpiūs* = žmonės, kurie dirba ratus, pūdus, kurpes...). Vietoje *narūno* ir kitų panašių galėtų būt gyvoj kalboje ir *nėrėjās*: kaip sakoma teisingai, „bernužėlis — gerėjėlis, bernužėlis — šokėjėlis“, teip galima būtų pasakyti ir „paukštūžėlis — nėrėjėlis.“

13) Prie pasyvo kartais palima atitikti mūsų raštūse prievardžiai *per, nū* tokiose vietose, kur žmonių kalba turi tiesiog genityvą, („*Dievo* dūtas, *mano* pirktas, *vėjo* pučiamas“). Jei sakinius „*aš* tik *per* žydą nupirkau arklį, *aš* nupirkau arklį *nū* žydo“ perdirbsim į pasyvinis, tad gausime: „tik *per* žydą buvo *mano* nupirktas arklis, *nū* žydo *mano* pirktas arklis“ Iš tų paveizdų aišku, jūg *per* ir *nū* gali stovėti kaip prie pasyvo, teip ir prie aktyvo, ir stovėdamu prie pasyvo jūdu nereiškia veikiančio daikto; matoma, jūg reiškiniai „arklys *nū* žmogaus pirktas, *per* žmogų pirktas ir arklys *žmogaus* pirktas“ ne vienodą turi prasmę, ir vieno reiškinio vietoj kito negalima vartoti.

14) Mūsų žmonės teip kalba: „*pietums* pasijėmė tiktai dūnos plutele, susirinko pinigų *kelionei* (reikalingū), šito darbužio užteks man *keliems metams*, geras siuvėjas siuva darbužį *ne vienems metams*, jam šitos kepurės bus tik *kelioms dienoms*, jis visada siūdos tik *vienai vasarai*, toks darbas ne *ilgam*, nusipirkau sau didį vargelį — gailias asarėles *visam amželiui* (Dn.).“ Siuvėjas, norėdamas pagirti savo darbą, teip atsišauktų apie savo siuvinius: „darbužiai *ilgam laikui* (ne „ant ilgo laiko“).“ Šitūs paveizdus surašiau, norėdamas parodyti, kad rašant kalendorių 1894-tiems metams reiktų ant knygutės tokis antrašas padėti: „kalendorius 1894-tiems metams.“ Tokį antrašą, su datyvu, jau gauna labai teisingai Prūsų „Kalendros“, nors ten-pat, kaip ir mūsų kalendoriūse, klaidingai rašoma *metas* (Zeit) vietoj *metai* (Jahr).

15) Galima girdėti Lietuvius šiteip dainūjant ir sakan: „klumpa, smunka žirgelis *dėl* neteisių žodelių; bene tas čia gul bernytis, katras mirė *dėl* mergytės; sudirgo mano žirgelis *dėl* tavęs; ne *dėl* skaistaus veido, ne *dėl* riešutų tave jauną žiūrėjau; ne *dėl* pieno aš esmi balta (= ne pienu aš prausiši).“ Vistūse šitūse paveizdūse reiškinys su prievardžiu *dėl* atsako ant klausymo *dėl-ko, kodėl?* Visi tie reiškiniai išaiškina tik *priežastį*, dėl kurios šis-tas atsitinka mūsų gyvenime, o ne *sieki*, kaip tat randama nekartą mūsų raštų kalboje. Jūg sakydami „*atėjau dėl* tavęs, *atėjau dėl* vandėns (priežastis),“ norime pasakyti ne tai, ką išreikštume, sakydami „*atėjau* tavęs, *atėjau* vandėns (siekis)“. Siekiui išreikšti yra mūsų kalboje kiti reiškiniai. Teip, vietoj paprastai randamų mūsų raštūse reiškinių: „mokyklos *dėl* apšvietimo žmonių,“ sodiečių kalboje tegalėtų būt: „mokyklos *žmonėms apšvesti*.“ Norint gerai išreikšti sieki, praverstų prisiziūrėti tokiems sakiniams: „valgi sau *sužvejot* (senov. ir rytiečių tarmėje būtų supin. *sužvejotų*) pas klaną nulėkė greičiai; o vorai kampūs sėdėdami verpalus audė ir medžiot tinklus tyloms kopinėdami mezgė; ne, *verk*, bet *linksmintis* (ryt. = *verktu, linksmintus*) susirinko (= iš Dūnelačio)“. Yra ir kitaip išreikšti

šitos kategorijos sakinių, bet niekur šiam tikslui nėra, bent neteko man rasti žmonių dainose (mįslėse, pasakose) tokių reiškinių su prieveidžiu *dėl*, kaip antai „*dėl padarymo etc. . .*“; todėl, norint išreikšti siekį grynai lietuviškai, tokie reiškiniai priderėtų visiškai atmesti. Prie tokių slavizmu turi būti priskaitoma ir sudėtinė sąjunga *dėl-to kad* (su infinit.), kaip antai „*dėl-to kad pamatyti*“.

Priežastį išreiškiamė ne tik tai žodžiais su prieveidžiu *dėl, dėlėi*; tam siekiu mes turime dar daugiaus reiškinų, kaip su prieveidžiais, taip ir be prieveidžių. Visi tokie reiškiniai, žinoma, ne visur ir ne visoms priežastims tinka pakeičinti: tas dalykas, kad mes, kaip ir kitos tautos, turime daug priežastinių reiškinų, nurodo tik tai, juog ir pačių priežastčių prigimtis ne visada esti vienoda ir pačios priežastys ne visada vienodą turi prasme. Šitai dar keli paveizdai tam tikslui: „jis mirė *badu* (vor Hunger), jis mirė *dėl* tavo (für dich) — *per* mane (durch mich), gelumbė nupluko (= nušuto) *nū* saulės (von der Sonne); ar tu padarei? Ne aš, ale (= bet) *per* mano pricinį (= priežastį); aš *per* jį negaliu mokintis; *per* piršlius negaliu durų uždaryti.“ Tokiam yvairumė šitų reiškinų vienok udevanai jieškotum mūsų kalboje ekvivalentų tokiems polonizmams, kaip antai: iš *priežasties* karo, iš *priežasties* atradimo akmens, iš *priežasties* valymo kalbės.

Teip visada neišreiškia priežasties mūsų gyvoji, negadinta kalba. Norint išguldyti šituos reiškinus tikrai lietuviškai, reikėtų taip pasakyti: (jis pasitraukė) *dėl* karo, (tūlas Lietuvys rašo straipsnelius) *dėlei* atradimo, atrasto akmens. *dėlei* valymo kalbos (sulyg. „tave mylėjau, su tavim kalbėjau *dėl* tavo geros, gailios širdies“). Tokis rašymas nebūtų priešingas dvasiai mūsų kalbos, nors lenkiška „z powodu“, risiška „no powodu“ galėtume ir kitaip, dar paprasčiau išreikšti. Ką be rašome iš *priežasties* valymo . . . , galėtume pasakyti, nusižūrėję į Vokiečių reiškinį „(Beitrag) zur Reinigung der Sprache“, ir šiteip: „(žodelis) *prie* valymo kalbos.“ Tokis reiškinys tikėtų ir su mūsų kalbos taisyklėmis. —

Kazim. Obelaitis.

Kaunas, d. 1 (13) Balandžio 1893 m.

Lietuviškoji bibliografija,

sutaisyta p. S. Baltromaičio, perdėtinio cecor. rusiško knygyno Petrapilyje ir atspausa 1891 m., talpina savyje dvi dali. Pirmoje dalyje randasi knygos raštos svetimose kalbose apie geograpiją, etnografiją ir statistiką Lietuvės. Šitų knygų skaitlius pasiekia 4096. Antroje dalyje talpinasi knygos lietuviškoje kalboje raštos ir atspausos nuo 1533 m. sulyg 1891 m. Čion randasi 1352 knygi.

P. Baltromaitis pelno savo veikalu labai daug garbės ir dėkavonės ne tikt vien prie Lietuvių, bet ir prie mokintų vyrų kitų tautų, kurie nor Lietuvos pažinti. Jie randa čion gana medegos dėl Lietuvių ar tai literatūros, ar lingvistikos, ar etnografijos, ar geograpijos, arba statistikos ir tt. Lygšiol, nebėstant tokio veikal, turėjo mokintėjai tuomi pasikakdinti, ką rankose turėdavo, nežinodami, kiek dar šiaip yra raštų didės vertės dėl Lietuvių. Dabar jiems darbas labai palengvintas. Bet ne tikt vien mokintiems tas veikalas naudingas, ir patys prastesniejai Lietuviai gal dabar matyti, kaip didė mūsų tautos literatūra; neturėdami pirm to jokios žinios, galėjo manyti, kad lietuviška literatūra susideda vienat iš šaltinių ir kitų aldaknygių, ir kad moksliskų knygų visai nėra. etuviai laimi per tą knygą garbės ir prie kitų tautų,

kurios, lygšiol literariškų darbų Lietuvių nepažindamos, juos laikė perniek. Juk kad apmislųji, 1352 knygi, — tai visos knygos vienos tautos, ir tai sulygini su skaitliumi knygų kitų tautų, tai berods yra mažas skaitlius. Ale tačiau kožnas Lietuvis, kurs pirma mislyjo, jog lietuviška literatūra teturi tikt kelias maldaknyges, turi nusidvytyti, matydams jų tokią daugybę.

P. Baltromaitis, regimai rupinosi, kiek galėdamas, visas liet. knygas surašyti, o tai jam ir pusėtinai gerai pasisekė; tačiau visas knygas apie Lietuvius ir visas liet. rašytas knygas surinkti yra neatliktinas darbas, nės kitos jau visai išprapuolusios ir jų ar visai niekur nėra minėta, ar tai užtinki kokiame raštelyje, kur jų aprašymo negali veik rasti.

Perveizdėdamas veikalą p. Baltromaičio, tuojaus patėmyjau, kad čia ne visos lietuviškos knygos suraštos, todėl pasirupinau daugiau sujieškoti, o man ir pasisekė kelias ten neminėtas atrasti. Rods į trumpą laiką nebuvo galima daug rasti, todėl norins tas kelias čia paduodu. Primenu dar, jog po išspaudimo veikal p. B. išėjo katalogas liet. literariškos bendrystės Tilžėje, kur daugel aname veikalė neminėtų knygų randas; išėjo ir katalogas M. Noveskio Tilžėje. Tų knygų, kurios šituose kataloguose suraštos, aš neminėsiu, nes kožnas gal tuos katalogus pasirupinti. Knygos, mano užrašytos, yra ar iš mano paties knygyno (M.), ar iš antikvariško knygyno Raab's, Karaliaučiuje (A. K. R.), ar iš karal. knygyno Karaliaučiuje (K. K.), arba iš „Lietuviškų raštų ir raštininkų“ (L. R. ir R.)*

Tos knygos, pagal metų senumą sustačius, yra šitos:

- 1) Skaitytines; Karalauzuge 1708. (K. K.)
- 2) Naujas Istatymas kalvyniszkas po priežiura S.Bütnerio Karalaučiuje. Kėdainiuose 1701. Antras iszdavimas 1806. (L. R. ir R.)
- 3) Agenda tattai esti Suraszimas Pagraudenimų ir Maldų, Lietuwės Baznyczose skaitomų nūg Kunigū . . . 4° Königsberg 1775. Antras iszdavimas 1825. (A. K. R.)
- 4) Ostermeyer, szirdingas pagraudenimas savo amžio gala. 8° Mete 1781. (A. K. R.)
- 5) Kelg, J., szeszolika trumpi kalbesei. 8° Tilžėje 1802. (A. K. R.)
- 6) Arnto rojaus darzelis. 8° Karal. 1807. (A. K. R.)
- 7) Atsiminimas szventos izegnojimo dienos. 8° Mete 1818. (A. K. R.)
- 8) Graudenimo balsas. 8° 1818. (A. K. R.)
- 9) Hassenstein. Kaip krikščezoniszka Wiera bey Baznyczia, . . . atnaujinta. Tilsit 1818. (A. K. R.)
- 10) Pamokinimas krikščezoniszkas, kaip žmones wertingai ir be Baimes Swiete gyventi. Antra Karta iszspausatas. Tilžėje, Endrik Post 1820. (M.)
- 11) Geri Pamokslai krikščez. Ukininkams ir Gaspadorams. 8° Tilžėje 1824. (A. K. R.)
- 12) Tamoszaus isz Kempės keturos Knygeles apie Pasekimma Kristaus prasto Draugbrolio lietuwiszkai iszwerstos ir iszdrukawotos Mete 1830. Tilžėje prie E. Pusto. 8° p. 284. (M.)
- 13) Penkios miszes. Königsberg 1839. (A. K. R.)
- 14) Malonės-Dawadas, ewangeliszkas, kuriame krikščezoniszkas klausytojis yra pamokinnamas, kaip . . . Klaipėdoj 1840. Rasztais iszspausatas prie Horch. 8° p. 148. (M.)
- 15) Lietuviszkas Katgismas. Königsberg. 1831.

*) Butų geras daigtas, kad p. Baltromaitis surašytų tas knygas ir sustatytų „priedą“ prie savo bibliografijos. Red.

- 16) **Jono Oranto Tikras Krikszczionumas.** 6 Dalis. Tilžėje 1843. (A. K. R.)
- 17) **Zalnerus irszventas Rasztas.** 8° Berlynej 1844. (M.)
- 18) **Skarbu kamara dwasiszka tikrai Tikincziju, kuriame Pamokslas apie tikra Wiera . . .** Nū Pretoriaus iszdūtas, i tikra Dawada sutaisytas M. Mertyno Sztatias. Klaipėdoj 1845. 8° p. 611. (M.)
- 19) **Jono Bunyano Swentasis Karawimas, kaip taji Jezus Kristus . . . priesz Wėlnią . . . del Žmogaus Dusziōs karauja.** Perweizdėjo Fridr. Kurszatis. Karaliaucziuje 1852, spausta prie Böhmer. 8° p. 264. (M.)
- 20) **Prisitikimai dywni ir karžygiszki Darbai raguotojo Sygwrydo, kursai gražieje Wlorigunda su Kardu nū bjauraus Smako iszwalnyjo.** Tilsit 1853. (K. K.)
- 21) **Pylus Elementorius del puiszkinu.** Wilnouje 1857 pas J. Zawadzki. (M.)
- 22) **Lekianti gromata ewangel.** Zodziu Jauniemsiems. Tilže 1857. (A. K. R.)
- 23) **Maldū Knygėlės.** Kudikiams ant Gero suraszytos. Karaliaucziuje 1857. (M.) Rec. Kurszacziio „Keleivyje“ 1857. Nr. 43.
- 24) **Neiss, kunigas isz Papelkiu.** Lietuwiszkos Kalendros ant meto 1858. Tilžėje pas Reilenderi ir Sunu. (M.)
- 25) **Bybeliszka Skarbnyczele, pirma Dalis, kurroje 200 Kalbesu szwento Raszto . . .** Tilžėje 1858. 16° p. 200. (M.)
- 26) **Jons Bunianas. Krikszczionies Kelone.** Dalis I ir II. Königsberg 1860. (A. K. R.)
- 27) **Biblia, naujas Testamentas ir Psalmi.** 12° Berlyne 1861. (A. K. R.)
- 28) **Szillokarczemos Apsasakimas (Heydekruger Anzeiger)** (lietuwiszka ir vokiszka). Heydekrug 1861. Nr. 1—38. 4° (K. K.)
- 29) **Szillokarczemos Apsakimai (Heydekruger Anzeiger)** (liet. ir vok.). Heydekrug 1862 Nr. 1—13. (K. K.)
- 30) **Dvasiszkos Atgawinimo Adynos nug wierno Mokitojo Endrikio Millerio.** Tilže 1865. (M.)
- 31) **Giesmeles apie Ewangelios Praplatinimą tarp Zydu ir Pagonu . . . trezia Kartą drukawotos.** Priekulėj 1866. 8° p. 96. (M.)
- 32) **E. Millerio ir keliū kitū Bažnyciōs Mokytojū Miszios isz szwentu Gromatu ir ant visu Nedėdieniu bey Swencziu, liet. Kalboje iszleistos nū F. Schröder, Kunigo Prekules, Draugystėje su Ponais Precentereis Lappacziu Lauknūse ir Kelkiu Kretingoj.** Prökuls 1867. 4° p. 579. (M.)
- 33) **Wisokios naujos Giesmes arba Ewangeliszki Psalmi . . . Deszimtą Kartą . . . iszspaustos Tilžėje priu E. Posto.** 1868. 8° p. 718. (M.)
- 34) **Wakta pri Rynupes.** Druck u. Vlg. von J. Reylander in Tilsit. 1870. 8° (K. K.)
- 35) **Jono Buniano apraszytas tikras Dangunbegimas arba Pajudinimas Dangun begti.** Priekulėj 1870.
- 36) **Malones Dawadas.** Tilžėje 1876. (M.)
- 37) **Koks yr' Žmogaus Mirims be Kristaus, koks jo Mirims per Kristu bey su Kristumi?** Memel 1877. (M.)
- 38) **Naujas Pibelis arba Knygeles isz kurriu Kudikiui gal iszsimokintis' Skaitytines, jes sudet ir isz Knygu skaityti.** Königsberg 1877. Hartung. (M.)
- 39) **Iszguldimas szwentojo Tewe musu su Priekalba,** Tilže 1879. (M.)
- 40) **Lietuwiszkos Kalendorus ant meto 1885, 365 d. turenzio.** Wilno 1884. (M.)
- 41) **Biblia, naujas Testamentas ir Psalmi.** Frankfurt 1885. (A. K. R.)
- 42) **Baloje. Papasakojimas isz Lietuvos Pagal Temmes vokiszka rasztą sutaisė Jankus.** Tilžėje 1886. Kaszta Mikszo. (M.)
- 43) **Garsas, laikrasztis mėnesinis rėdomas Jankaus.** Tilžėje 1886. Nr. 1—3. (M.)
- 44) **Užstanawijimaj arba Prowos Draugystes „Broliszkos pagelbos“ po wardu Szwento Juozapo Elmiro.** N. Y. Plymouth 1886. J. Pauksztis. (M.)
- 45) **Lietuwiszkos Kalendros su Abrozais ant Meto 1887 sustatytos Kristupo Kropaczio-Jonikacziuse.** Tilžėje 1887. Mauderode. (M.)
- 46) **Užstanawijimaj Prowu Lietuwyszkos Taworczystes Broliszkos Pamaczes po Wardu szv. Juozapo, uždetos Williamsburge 1886.** Drukarnė J. Pauksztio, Plymouth 1887. (M.)
- 47) **Ewangelia Nikodemo arba trumpas Nusidawimas apie Gywasti Jezaus Kristaus.** Tilžėje 1888.
- 48) **Praneszimai lietuwiszkos draugystės „Byrutes“.** Ragainėje 1889. Kr. Woska. (M.)
- 49) **Juros Keleiwju Žurons arba naudingas sulyginimis Juru Keleiwystes su Krikszczionies Kelone per szį Amžiu.** Priekulėj 1889. Drukawotos J. Trauszio. (M.)
- 50) **Jono Oranto buwusio wyriauso Wyskupo Lyneburkyj, Rojaus darzelis.** Tilžėj 1889. (M.)
- 51) **Miszde apie amžina Peklos muka.** Tilže 1890.
- 52) **Maldos Iszklausimas.** Tilže 1890. (M.)
- 53) **Salamons ir Sulamyte. Miszios isz auksztoses Giesmes . . . Krumakario.** Tilže 1890. (M.)
- 54) **Prasta ale už Auksa brangesne Skarbiniczele Diewo Waiku sawo Skarba Danguje turincziujū.** Tilže 1890. (M.)
- 55) **Naujos Žinios praneszancziios dang wisokiu Naujynū.** Ragainėje 1890. Antras Metas Nr. 1—13. Woska rėdytojis. (M.)
- 56) **Atsilėpimai lietuwiszku Konzerwatywu Komitijos.** Spausta pas M. Jankū. Tilžėje 1891. (M.)
- 57) **Giesmeles tikincziu Duszeliu kudikiszko Stono esancziu.** Memel, Holz & Szernus 1891. (M.)
- 58) **Gromatos atsiszaukencziios priesz užpuolimą Wokiszku Konzerwatywu kaip ir jū tarno isz Priekules.** Spausta pas Jankū, Tilžėje 1891. (M.)
- 59) **Ižwilgei i karalyste Malones.** Kelios ewangeliszkos Miszios P. W. Krumakaro laikytos. Tilsit. H. Post 1891. 8° p. 234. (M.)
- 60) **Miszju knygos: Tai yra Iszguldimas ewangeliszku Miszios Zodziū per czėla Meta ant wisu Nedeles Dienū ir . . . 8. Auflage.** Tilsit 1891.
- 61) **Lietuwiszkas Kalendorius ant Metu Wieszpatis nū Kristaus užgimimo 1892 turenciam savyje 366 dienas.** Vilniuje 1891. (M.)
- 62) **Pamokinimas apie zokana del Invalydu ir Pasesusiju Ispirkimo i Karaliszka Kase.** Memel. Holz & Szernus 1891. 16° p. 16 (M.)

Sunku yra knygas tikriems metams priskirti, kadangi metai ne vis teisingi. Daug knygų spaustu 1890 m. arba vėliaus neša 1863.

Primenu dar, jog Nr. 1277 veikalo p. B. (Istoriskas apraszymas Prusų Lietuvoje atsiradusiju tikejimišku sektu. Tilžėje), imtas iš katalogo Jankaus, liko né rašytas, né atspaustas. Taipojau ir Nr. 1302 (Paloczius ežero dugne, mytiszkas papasakojimas isz Lietuvos praeities. Tilžėje pas Jankū) liko neatspaustas.

Peržvalga raštų.

Ponas ir Mužikai. *Drama penkiose permainose. Parašyta iš buvio artojų nuo 1853 lyg 1859 metų. Parašė Aleksandras Gužutis. Tیلžėje 1893 metuose.*

Drama, apskritai kalbant, priguli prie tokių rašto dalykų, kurie tiesiog pereina į krautuve literatūros turtą, kuriais ir patys gerimės ir pasigiriame prieš svetimtaučius. Žinomas daigtas, nū tokių raštų daugiaus viso ko reikalaujame, didesnę ant jų turime priežiūrą, atsargiaus juos gvildename, idant kartais, priskyre prie literatūros turtų niekus, jos nesugėdytume. Ne kiekvienas veikalas, pavadintas „drama“, turi priverstinai papuošti literatūrą, vargu ją papuoš ir Gužučio drama „Ponas ir Mužikai“.

Albertas Magerskis, kaip paprastai jaunas dvarininkas, lošikas kartomis, lėbauninkas, paleistuvys, išvaro nusibodusią jau savo sugulovę, Oną, ir užsimano paimti į jos vietą gražią Liudytę, susitarusią su Bajoniu, jaunu ukininku, nenusisekusiu kunigu. Siuončia savo užveizdą. Araburda, prikalbinti Liudytę, o kada ji nesutinka, Araburda sustveria ją nuo kapinių, kur ji meldėsi, ir pristato Albertui. Liudytė priešinasi Albertui ir pasisako mylinti Bajonį. Albertas žada Bajonį atiduoti į kariumenę, o Liudytę uždaro ant apsimislyjimo į kalinį. Bajonis su savo pagelbininkais išvaduoja Liudytę iš kalinio ir išveža toli iš Alberto akių, o pats patenka į kariumenę. Sukanka 7 metai. Albertas prašvilpia savo visą turtą, Liudytė grįžta pas Baltruviene, o Bajonis grįžta iš kariumenės kapitonu. Ona, išgirdus, kad Albertas neteko turtų, grįžta teipgi pas Albertą ir atiduoda jam savo 6 valakus žemės, užrašytus jai tetos. Albertas greitai prima žemę, o prie jos ir Oną už pačią. Toje pat valandoje ateina pas Albertą Bajonis pasakyti, kad užmiršta visus skriaudimus ir nori gyventi sandaroje. Vieni kitus užkviečia ant svotbos, ir viskas.

Italpa, kaip italpa — ir iš jos autorius galėjo nulpinti dramą. Gaila tik, kad visoje dramoje beveik nerandame dramatismo, kovos jausmų, palinkimų, pajunkų. Žmogystos neturi dušios, kalba, lyg molio Motiejukai, vienokiu balsu, vienokiu liežuviu. Kalba nesutinka su veikiančiųjų stoviu, peraugšta, perdaug mokslinga. O beveik visos žmogystos kalba arba lenkiškai, arba maskoliškai, o autorius tik verčia žodis į žodį lietuviškai. Da, kur autorius leidžia išsireikšti žmoniškai, paprastai — ten kalba lietuviškai, o kur tik kilstelejo išsireikšimą į padanges — lietuviškos kalbos nežymu.

Tokia maž-daug išpaua pasilieka, perskaičius šią dramą.

Pasižiurėkime nors trumpai į veikiančias žmogystas skyrium.

Imkime Liudytę. Kokių jį „visokių mokslų“ išmoko per penkis metus dvare — nežinia, tik tai matyt, kad stengiasi, kiek galėdama, kalbėti didžiau vyrių liežuviu ir kad egzaltacijos ir čviejijimosi išmoko net perdaug. „Mano Ignacėlis, mano Ignacėlis!“ arba „Meilė, meilė, meilė“ ir t. t. — net šlykštu klausyti, kaip Liudytė vartoja tuos žodžius prie menkiausios progos, kad tik jai kas liežuvį sudilgino. Tokios egzaltacijos, nesutinkančios nė su tikru jausmu, nė su išmintimi, nė su drovumu neprisileis nė viena išmintinga mergina, o ypač lietuviška mergaitė.

Arba toks atsiliepiamas į Albertą, norintį paimti į glėbį: „Šalin, nedoras pone, ar mislyji, kad aš silpnos moteriškės neiveiks išneigti peilio o tinę savadžiotojau?“ — tiesiog rodo, kad Liudytė

ištārė tuos žodžius, atsiminus juos iš kokių knygų, kurias skaitė bebudama dvare. Kaip gi kitaip galėjo tie žodžiai užėti jai ant mislies. Tikrai ji tuometarpu nebutų galėjusi išpildyti savo pažadėjimų, neturėdama į tą tarpą nė nulaužtos geležtaitės. Tokiu būdu Liudytė visai nesutinka su tuomi išminties ir gerumo idealu, kuriuomi norėjo autorius ją apvilkti.

Bajonis irgi stengiasi rodyti savę labai mokintu, nes dagi paprastoje kalboje su Liudyte ir Baltruviene minavoja Dante's pekla taip laisvai, lyg visi kalbantieji turėtų tokią artymą pažinti su tais Dantais, kaip su savo kumais. Nė Baltruvienei nedaug reikėjo aiškinti, kas tai „Dančio pekla“ — tuojaus permanė.

Bajonio meilė apsiereiškia tuomi, kad, be paliovos vadindamas Liudytę visokiais „aniolėliais“, seiltojasi.

Ta pati „aukso bobutė“, Baltruviene, niekur nieko nesimokinusi, tik girdėdama aplink savę labai išmintingai kalbančius, užsikrečia ir atsiliepia: „Garbė tau, drąsi mergaite, kuri, kaip tikra Lietuvė, moki užlaikyti prižadą meilės. Seniai prilygau ant jų raiščio (?) bet dėl atitolinimo nelaimingumo ir nuraminimo mano rupeščio didei norėčiau, kad sudorojimas jų kuogreičiausiai atsiliktų.“

Labai džiaugtumės, išgirdę kokią Baltruviene, tarp kalbančią nors 1893 m., ir jai greičiaus pritiktų dagi šovinizmas, kuris joku būdu negalėjo apsiereikšti pas Baltruviene 1853 metuose.

Ona kalba ne kaipo prasta baudžiaurinkė mergina, — tur but poniški apdarai ir „aukso pagražinimai“ padarę tokią įtekme, nes per du metu, budama rankose retai bunančio namieje Alberto, proto pralavinti negalėjo, juo labiau, kad pas Albertą nesėdėjo prie mokslo, o tik prie sunkaus darbo, ką reiškia jos „puslėtos nuo darbo rankos.“

Magerskį, kurio visas gyvenimas buvo vienas puolimas, netekus turtų, autorius liepė staiga persimainyti ir, matomai, norėjo jį visai atkreipti ant gero kelio. Tiktai Magerskis nesidavė: vieton atpirkti savo kaltes gerais darbais, pasišventimu, aukomis, Magerskis godžiai priima nuo jo nuskriaustos merginos 6 valakus žemės, vos tik ta spėjo jam pasilyti, — na, ir ką turėjo iškilti, tai da giliaus nugrimzdė, kaipo tikras draugijos dykaduonis.

Pusėtinais išrodo Araburda. Jo bjaurus budas ir žodžiuose ir pasielgimuose, kaip jis meilinsai Albertui ir kaip jį apgaulinėja, apvagia, kaip nandoja iš atmetų liekanų nuo stalo ir gulyklos savo pono — pasėtinai pažyminta. Tiktai tokiam Araburdai visai nepritiko, bėgant per duris nuo pono, kurio jau nebuvo ką bijotis, rekti: „gvoltas! žmogžudystė!“ Leizeriui ir Bereliui tai pritiko.

Geriaus išėina antrosios žmogystos, kaip klebonas ir mėgstantis užsitraukti „argamistra“ su savo posteringavimais. Matyt, kad autorius klebonijos gyvenimą pažinsta arčiaus.

Atrandame dramoje ir visai netikėtus dalykus. — Stonis laike pasikalbėjimo, reikalaujančio daugį-daugiausiai pusantros minutes, spėjo izeiti, nuvažiuoti pas kleboną, pasikalbėti ir vėl sugrįžti (p. 11).

Išrastume prilyginti visus dramos atsitikumus prie paskirto autoriaus laiko t. y. 1853—1859 m.

Iš visos dramos aiškiai matyti noras parodyti praščiojų gerą širdį ir krikščionišką pasielgimą. Nors ponas juos sunkiai nuskriaudė, vienok, įpuolus jam į vargą, užmiršta skriaudimus, skubina si pagelba — viena su turtais, kitas su širdžia.

Nevisai pasisekė Gužučiui ši drama, gali būti dėl tų pat piežasčių, kaip paprastai *pradžiai*. Vienok, jaigu Gužutis norės toliau lavinti savo dovaną prie dramos dalykų, kurią turime jam pripažinti, ir nepatingės remti ją ant artesonio išziurėjimo į gyvenimą, tikimėsi su laukia tikros literatūros kvietkos.

Kad ir skundžiamės ant stokos dramtizmo pačioje dramoje, už tai korektoje atitinkame tikrą tragėdiją: ortografija, rašto ženklai eina ant peilių su gramatika ir logika.

Jaigu iš vienos pusės išleistoja dramos, M. N., turime pagirti, kad duoda savo pinigų ant išleidimo skyrium lietuviškų raštų, kurie be to galėtų kartais supelyti, ir per tai pakursto rašytojus prie darbo, tai iš kitos pusės, dėl teisybės, turime papeikti, kad šiuomi žygiu visai pamiršo aprupinti dramos paviršių t. y. korektą. Tik Tilžėje, kur prisilaiko redakcijos laikraščių, galima buvo atrasti korektorių, o su tokia korekta, kaip šioje dramoje, tai, ištikro, gėda pasirodyti svietui . . . *kuoliškis* V. K.

Tėvynės varpai.

Netikėliai! perskaitykite Žalčio korespondenciją Nr. 46 „Vienybės“ 1892 m., o tikrai įtikėsite . . . kad „tikintieji“ nežino jau nė ką daryti su tikėjimu, nė kur jį kimšti, nes filozofiskais čiupinėjimais tikėjimo puošia net smulkiausias korespondencijas. Užkabiniu šitą dalyką ne dėl pakėlimo su Žalčiu arba su „Vienybė“ ginčo, nes ginčai tokiuose dalykuose būtų didelis anachronizmas; nesisiulau taipogi nė į apginėjus „tikinčiųjų“, arba netikinčiųjų“. Noriu tiktai nurodyti, kad tuli mūsų laikraščiai, neva atsidavę gaivinimui lietuviystės, per daug tankiai, be jokios dėl lietuviystės ir tikėjimo naudos, užpildinėja kas žin kokius „netikėlius“, atimdami iš jų *Maskolijų administracijos kelias* visas tiesas buti gerai žmonėmis, padoriai elgtis ir tt. Kas per vieni tie „netikėliai“, kokį jie turi susirišimą su lietuviystės klausymais — nežinia. Iš pradžių grumdė vargšus svarbesnės įtalposstraipsniuose, dabar grumdo korespondencijose, taigi pasiliko grumdymui „netikėlių“ da apgarsinimai. Iš šalies žiurėdams ant tų užpildinėjimų už tikėjimą, žmogus abejoji: ar laikraščiai, primirkę užpildinėjimu, nori pertikrinti pasaule, kad lietuviystės atgijimas remiasi tiktai ant tikėjimo (gaila, kad nori pertikrinti be išrodymų) ir kad „netikėlių“ nereikia prileisti nė prie darbo gaivinimo tautos; ar priversti yra pripažinti, kad tikėjimas jau taip neteko kredito, kad iš geros valios neima jo, o tik reikia jį siulyti, kišti į akis, naudotis iš kiekvienos vietos, kur galima, kaip kokį pirkinį, brukti, kad tik kas imtų?

Kas, norėdamas nuspręsti žmogaus vertę, neklausia nuo jo *tikėjimo pasos*, o žiuri tik, ant darbų, palikdamas žmogui sąžinės liūsysbę, tam ištikro labai įstabu išgirsti, kaip mūsų „tikintieji“ absoliutiškai sprendžia, kad „netikintieji“ *negali buti gerai žmonėmis*.

Kam pateko matyti ir pažinti daugiaus svieto, tai tikrai pateko atrasti „netikinčių“ žmonių, kurie savo pasiėlgimu, gerais darbais visai nesiduoda apsilenkti „tikintiems“.

Jaigu „tikintieji“, gerai darydami, remia savo darbus ant tikėjimo, tai „netikintieji“, gerai darydami, taipgi turi turėti savo pamatus, ant kurių remiasi jų darbai. Argi gali vieni ant kitų šnairuoti, vieni kitiems išmėtinėti ir per prievartą siulyti savuosius pamatus? Negali, jaigu nori buti teisingais. Jaigu du kaimynai, gyvendami ant vienokio lauko, o tik vartodami kitokius ukės įrankius, gauna vie-

vienokį užderėjimą, ar gali viens kito įrankius daryti ir sprauti savuosius? Ne. Gali būti, kad persimainę įrankiais gautų menkesnį užderėjimą. O tik doros ukė turi kur kas daugiaus liūsysbės, tik tikėjimas tai dalykas ne prievartos, o sąžinės. Kad norite tikėti — tikėkite! *crescite et multiplicamini!* tiktai žiurėkite, kad jūsų darbai būtų geri! Kad nenorite tikėti — netikėkite! žinokitės! tiktai žiurėkite, kad jūsų darbai būtų geri!

Man rodosi, šitaip reiktų žiurėti ant tų dalykų mums visiems, kurių rupeštis ne kelti vaidus tarp „netikinčiųjų“ ir tikinčiųjų, o tik kelti lietuviystę, ginti tautos tiesas. Taip supranta ir Gr., tarydamas tame pat Nr. „Vienybės“, p. 552: „Tikėjimas gali pasilikti pas kiekvieną žmogų nekludytas, o tautiškuose dalykuose visi dirbkime išvien.“ Labai teisinga pažvalga. Ant galo, bešluostant su tikėjimu visokius užkampius, galima jį diktokai suteršti — reiktų kaip kam ir tai atsiminti.

Kad davatkystė, negerai suprasta, įvaro į galvą svaigulį, geriausiai parodo „Apžvalga“. Autorius įžanginio straipsnio vieno numerio — nepamenu gerai kurio — norėdamas patremti tuos brudus „netikėlius“, griebiasi už išrodymų, paprastai vartojamų tarp išdykusių miesto vaikų arba, geriaus, apleistų piemenpaikčių: tiesiog *pravardžiuojasi*. Paėmęs vardą laikraščio „Przegląd Tygodniowy“ ir pravardę žinomo visų pasaulei galvočiaus Spencerio, perkreipia jų vardus į visai nedailius ir literaturai nepritinkančius. Reikia pripažinti, kad autorius išmislus dalykuose pravardžiovimo ir tikras juokdarys — ypač gražią medegą juokams pasiulo jam mislis. Vienok šiuomi žygiu priderėjo „Apžvalgai“ autorių su jo tokiais jokais išvartyti iš laikraščio ten . . . kur kiaules per š engą varo . . .

Ir „Przegląd Katolicki“, kurį pagal „Apžvalgą“ reikia vadinti „Katalikų Pešeglindis“ ir kurį „Apžvalga“ taip stengiasi sekti, niekad taip negražiai nesipravardžiuoja. Reiktų ir tame dalyke sekti savo vadą.

Prie „gromatų iš kelionės“.

Pereitą vasarą, atspėdamas nuo kasdieninio darbo, atsilankiau į savo kraštą. Pasiramsčiuodamas su plunksna, perkeliavau per visą Lietuvą. Visą kelionę atlikau laimingai, tik vienoj vietoj netyčia, rodosi, nesmarkiai, vos plunksnos galeliu užklindžiau širšių lizdą. Širšės, kaip širšės, nė nenumanė, kas atsitiko; tik štai atidusg netikėta širšių užtarytoja, bitė, ir . . . įgylė manę. Kelionėje visaip einasi, viso ko gali tikėtis, ir aš užtylėčiau da didesnį skaudėjimą; tik šita nelikėta atvėji, rodosi, man teko nukentėti suvis nekaltai. Sakymkim, prasižengiau, negana atsargiai su plunksna driksstelėjau, bet užgavau širšes; tai delko įgylė manę bitė? Persiliudykite patys. Pasiimkite No. 8 „Varpo“ 1892 m., atsiverskite 122 lapą — tenai rasite vietą mano nusidėjimo. Štai ta vieta: „Paskutiniam laike į Lietuvį jiems (Lenkams) užduotas žaisdas įstrigo da vienas pašinas gana ypatingas: Lenkaitės (ir sulenkėjusių tėvų — Lietuvį dukters), kurios kitą syk teip mitriai mokėdavo versti mūsų vyrus į Lenkus, *nepasakysiu delko*, pradeda užstoti už lietuvišką kalbą, bando kalbėti lietuviškai ir, kur reikia (joms), stengiasi parodyti, kad jos tikros Lietuvininkės. Zinoma, — ir patys Lenkai tai numano — kad tai tiktai Jievos dukterų politika; bet ke gal užtikrint, kad politika nejis į paproti, o paprot kaip sakoma, antras prigimimas.“ („Gromatos kelionės.“) Pasiimkite dabar No. 12 „V.“ tų p

metų, tai ant 175 lapo gale straipsnio „Motery darbai ant platesnės dirvos“ atrasite ir bitės gyli. Abejodamas, ar skaitytojas turi tuo tarpu po akių paženklinatą Nr. „Varpo“, paduodu vėlei pilną ištrauką: „... Galime tikėtis, kad ir del mūsų užkampio (Lietuvos) nebus pro šalį, jaigu jame gyvenančios šiek tiek pramokintos moterys — politikos dēlei (anot p. P. A. Pakeleivingo), arba iš kitos priežasties — pradeda numanyti, kad jos ne kvietkos ir ne lėlės ir, supratusios savo pareigas, nori kokių nors doru būdu prisidėti prie darbo, teikiančio labą tėvynei. Kad Lietuvos moterų — kurios įstengs pasiekti aukštesnę dvasišką išsilavinimą — laukia platesnė užduotis, negu moterų kitų kraštų, tai supranta gerai kiekvienas, kuriam nesvetimos įtarmės mūsų tautiško gyvenimo, ypač jaigu panorės atsiminti (ant) mūsų teip didei moterims priklausančių... vyrų, kurie pasiduoda verstis (pagal jų pačių žodžius ir tolydinius patyrimus) moterims tai į Lenkus, tai į Maskolius, keisdami su tokiu pat lengvumu savo idealus ir tautystę.“

Man rodosi, gana aišku, kad nuo mano plunksnos užgautos suvis ne tos mūsų moterys — „bitės“ ir busiančios „bitės“, kurios jau permanė, ar „pradeda numanyti, kad jos ne kvietkos ir ne lėlės,“ ir „kurių laukia platesnė užduotis, negu moterų kitų kraštų,“ tik tos „širšės“, ką politikauja, „nepasakysiu delko“ ir visai nenori suprasti savo tikrų pareigų. Lietuviška kalba del „širšių“ — tai tiktai atsakantis naujai gadynei įrankis, prie kurio jos griebiasi, kad galėtų užlaikyti savo įtekmę ant pradedančių išsprasti iš jų kilpų vyrų-Lietuvininkų. P. Bitė, turbūt, nenorėjo permąnyti tos prasmės žodžio *politika*, kokioj aš jį vartojau, nes tuomet, man rodosi, ji nebutų padėjusi tiek vilties ant politikaujančių „širšių“. Gal. ant galo, p. Bitė netiki, kad pas mus būtų galėjusios atsirasti nuduodančios „bitės“ „širšės“, nes, teisybę pasakius, ne jos krašte man teko patėmyti parodytą išvirkštinę pusę mūsų šių dienų gyvenimo; tada tegul bus palaiminti optimistai, nes jų visados buvo ir bus dvasiškas ramumas.

Bet pakaks kalbėjus apie tas „širšes“. Ne del jų, teisybę pasakius, aš nė už plunksnos tvėriausi. Man labiau rupi „bitės“, nes joms, o ne „širšėms“ prigulės ateitis. Aš ypač norėjau pabraukti tai, kas p. Bitės pasakyta aukščiau paduotoje ištraukoje apie pareigas mūsų moterų, ir nuo savęs keletą žodžių pridurti.

Pradžioj tautiško Lietuvių kilimo mūsų vyrai pasijuto gana ypatingame padėjime. Iš principo jie negalėjo nepažinti už reikalingą vartoti kasdieniniame gyvenime savo kalbą, bet daugumai dagi tarp saviškių sunku buvo laikytis tokio principo: vieni turėjo po senovei kalbėti svetimai su tėvais, kiti su pačiais ir vaikais, o kiti su vienais ir kitais, dagi gyvendami Lietuvoj. Nedaugelis ir šiandien da džiaugiasi namieje prigimta kalba. Tiek namieje, tarp saviškių; o ne-namieje, susiėjimuose ėjosi ir einasi da blogiau: čionai mums suvis retai pasiseka pasirodyti Lietuviais (kalbu, žinoma, apie susiėjimus intelligenčių Lietuvoj ir tarp Lietuvių). Svarbiausia priežastis šitokio nenormališko mūsų padėjimo — stoka moterų, kurios norėtų būti tikroms Lietuvninkėms. Todėl nū mūsų moterų daugiausia ir priguli įvesti lietuvišką kalbą į kasdieninį mūsų gyvenimą, padaryti lietuviškus mūsų susiėjimus. Tai pirmutinė pareiga Lietuvos moterų, pareiga, apie kurią tik pas mus, ir tegali kalbėti, nes įas kitas tautas apie tai didėdos nė

klausymo negali pakilti. Pradžia šito dalyko jau padaryta: turime jau keletą inteligentiškų šeimynų, kalbančių lietuviškai; teip pat rašančiam šitas eilutes jau ne vieną smagų vakarą teko praleisti tikrai lietuviškame susirinkime.

Mūsų tautiškas atgijimas tuomet tiktai bus pastatytytas ant tvirto pamato, kuomet bus užtikrintas auginimas jaunos inteligentų kartos priderančioj dvasioj namieje, t. y. kuomet pirmutinį prisirišimą prie prigimtos kalbos, pirmutinę kibirkstėlę meilės savo krašto ateisiantieji mūsų patrijotai galės įgyti nuo savo gimdytojų. Tai antra pareiga Lietuvos moterų, vėlei tokia, kurią pildo be jokio abejojimo ir pasididžiavimo (?) moterys visų tautų.

Šitų dviejų pareigų visai užtenka Lietuvos moterims, kurios nori prigulinti neišioti šitą vardą, nori būti bitėmis. Darbai „ant platesnės dirvos“ priklausau prie kategorijos ypatingų nuopelnų.

Pasitikiu, nieks neabejos, kad ne tasias mūsų krašto moteris, ką pripažinstą išguldytas pareigas ir stengiasi jas pildyti, užkliudė mano plunksnā „gromatose iš keliones“.*

Obiralovka, Balandis 1893 m.

P. A. Pakeleivingas.

* Galime patvirtinti, jog p. Pakeleivingas čionai visai iš tikros širdies kalba ir kad p. Bitė ir jai lygias Lietuvaiteis kiekvienas geras Lietuvos didėleje garbėje laiko. Red.

Iš Lietuvos.

Mums tankiai prikiša, kad mes nekenčiame Gudų bei Lenkų, ir užtai apšaukia mus šovinistais. Kad mes nekenčiame dabar Gudų bei Lenkų — tai rasi iš dalies ir teisybė, bet mes ne šovinistai. Argi gali Gudai mus vadinti šovinistais užtai, kad mes jų nekenčiame užtai, jog jie sėdi mums ant sprando ir begėdiškai mus vargina! Lygia dalia ir Lenkai neteisingai vadina mums šovinistais, jeigu mes stengiamės ir juos nusikratyti, kuomet jie nenor užmiršti senovės ir vis dar tebesitaiksto užsisėsti mums ant sprando šalia Gudų. Nors mes nekenčiame Gudų bei Lenkų, bet ir tai ne visu: mes nekenčiame tiktai tų, kurie neteisingai ar nereikalingai mums tiesų kelią pastojo. Mes nekenčiame ir turime tiesą nekęsti maskoliškos vyriausybės ir jos tarnų, maskoliškų atžagareivių, kurie papeiktinų siekių dēlei demoralizuoja mūsų žmones, tyčia neprileidžia prie jų tikros šviesos ir persekioja tuos, kurie nori daryti gerą savo nuvargintiems broliams. Bet mes suvisai nešame neprieteliai tai daliai Maskolių tautos, kuri, suprasdama mūsų norus ir pripažindama jiems teisybę, netrukdiama mūsų. Iš kitos pusės, už ką mes galime neužkėsti tų Lenkų, kurie mums pikto nedaro? Mes nekenčiame tik tų, kurie, lyg usnys, išdygusios ant mūsų dirvos, stelbia ją. Mes nenorime atimti iš jų Lenkijos, nenorime jų nė versti į Lietuvius; o pasakyk jiems, kad Lietuviai turi Lietuviais būti, tai žiūrėk, kad tav akių neišplėštų; o ką jie pripliauskia apie mus savo tarpe, o, progai pasipynus, ir prieš maskoliškus valdininkus, tai tegul juos užtai Dievas sudyja. Yra ir tokių lenkpalaiškių, kurie nepritrenka gėdos nė drovumo savo anti-humaniškus jausmus mums į akis išblianti. Andai aš lankiausi viename dvare, kurio valdytojas pabaigęs Varšavoje tiesų fakultetą, ir tartum turėtų būti išmintingas žmogus, ale ką jis apie Lietuvius šneka! . . .

Kada aš ten lankiausi, į tą tarpą viesėjo pas jį jo svainis, gyvenantis paliai miestą S. Bešnekan, užėjo kalba apie vieną daktarą, gyvenantį mieste S.

Dvarininko svainis ėmė jį labai girti, ypač užtai, kad jis ėsąs „dobry patryota polski“. Vos tiktai anas ištare, tuos žodžius, patentavotasis dvarininkas pašoko, lyg iš ugnies, ir ėmė šaukti: „ot to widać, że rozumny, że wykształcony człowiek, nie tak jak ci głupcy litwomani, którym w głowach się poprzewracało; wymyśleli durnie jakąś litewską historję, durnie, osły... Mają jakąś tam „Auszre“ (anachronizmas!) i „augo berzelis ant kalno“ (ką tur reikšti tie lietuviški žodžiai, aš nesuprantu), i tym myslą swiat do góry nogami przewrócić. Durnie, nie wiedzą, że nauka (!) już dawno dowiodła, że Litwa, jeżeli Polacy o nią nie będą dbać, tylko sto lat może istnieć... Broniliśmy Litwy, póki mogliśmy, orężem, a teraz czym możem, tym musim bronić, może choć częstkę uda się od Moskalów wyratować!“

Skaitytojas, žinoma, pirmučiausiai nusijuoks iš tokių Lietuvos apginejų, bet ne tik juokų tai verta: juk tasai ponpalaiškas laiko akamonus, laiko bernus su šeimynomis, turi šiokią-tokią įtekme ant tų visu ir ant aplinkinių žmonių... Jei dar pridursime, kad tokių usnių labai daug yra Lietuvoje, tai galima sav įsivaizdinti, kiek pragaišties pridirba jie lietuvystei!

Kitą kartą pati vieno dvarininko, užsišnekėjus apie „litvomaniją“, vos negavo isterikos — visa drebdama ėmė rėkti: „Boże mój, czym ten biedny polski język się zawinił, że nawet z kościołów go wypędzają!“ — buvo kalba apie įvedimą lietuviško giedojimo Myrosłavo bažnyčioje. — Turiu ir tai priminti, jog viens turtingas dvarininkas, gyvenantis netoli Myrosłavo, nuo tų metų, kaip tik Myrosłavo bažnyčioje pradėjo lietuviškai giedoti, į bažnyčią važiuoja į Alytų, už kelių mylių, nes „nie może znieść tego barbarzyńskiego śpiewu“, o Alytų dar iki šiol tebedieda lenkiškai.

Ar turime mylėti tokius žmones? D.

Vilnius. Sausas pernykštis ruduo ir šaltas, o dar labiau sausas šiometinis pavasaris, nebuvo naudingi del žiemkenčių javų, kurie žada didei menką derėjimą. Kituose pavietuose taip prasti rugiai, kad reikia bijotis bado. Pusėtini plotai atarti ir užsėti vasarajum. Dygsta gerai, bet nnprirenka lytaus; vis tai dar labiau gandina mūsų kampo artojus. Neperseniai baisinga vėtra pridirbo daug pragaiščių Vilniaus gubernijoje, ant laukų ir po girias. Dar gerai, kad vėtra neplačiai ėjo; pakeliui išpustėjo tartus „Kojowszczyzna“, kitados buvusius „Oskierkų“, o nuo lenkmečio prigulinių Sergiejewskiui, globėjui Vilniaus moksliškos apygardos.

Ar žinote, kas laiko užėmęs tą vietą pas mus? Tai žmogus, su visai menku mokslu, buvęs kaimo mokintojas, kuris vos yra išėjęs pradinę mokyklą. Per lenkmetį buvo jisai menka ir visai niekam neverta žmogysta. Bet jis mokėjo atkreipti ant savęs akis Muravjovo (koriko) savo dideliu stropumu prie statymo staciatiškių kryžių po kaimus ir miestelius ir prie naikinimo ir griovimo katalikiškų šventinyčių. Tuomet užtarimas Muravjovo turėjo didelę galybę. Per jają mūsų p. S. pradėjo neužilgo kilti kaip ant mielių, pakol pagalios neiškilo iki globėjo.

Pernykščių javų mūsų krašte palygintinai yra dar apšėiai. Ant pavasario prekės ant javų nupuolė ir šiandien pudas rugių kaštuoja 90 kapeikų. Tuom tarpu vidurinėse baduojančiose gubernijose ciecorystės javai pigesni, nei kaip pas mumis. Taigi tuli pirkliai naudojami numažintais tarifais geležinkelių Rusijoje ir pargabena javus dagi į Lietuvą uždirbdami po kelias kapeikas ant podo. Per ne-

tvarką, viešpatuojančią Rusijoje, per tinginystą kaimiečių ir apleidimą valdininkų pusėtina dalis laukų paliko nesėta, o už tai kyla baimė, kad rudenyje vėl badas neužkluptų, o mes iš antro busime apkrauti mokesčiais ant naudos maskoliškų kacapų. Dabartės plėšia nuo mūsų, dar įvairias duokles, podraug ir mokestį po pusantros kapeikos nuo dešimtinės. Už tai turime padėkavoti p. Plateriui, vadovui šlektos Vilniaus gubernijos, kuris paaukautą reikalus žem valdžių vyriausybes tikslui, podraug savo tuštybei ir pasivedimui.

Vargas, kad musu draugystėje skaitlus renegatų ir jieskotojų pasivedimo visokių pavidalų yra didokas. Juos prastato visoki luomai... Dvasiškieji pradeda šiek tiek apsisvalyti tuos bjaurumus. Tuom tarpu turi didei prastą, ale plačią, garbę du kunigu K. ir L., kuriudu eina išvien su vyriausybe. Jaigu butų daugiau tokių kunigų Lietuvoje, kaip tuodu, tai Maskoliai, nė nesisklausė Rymo, galėtų drąsiai įgabenti savąja kalbą į mūsų bažnyčias.* Parapijose, kur valdo tuodu kunigu, dora visai nupuolė. Ale ir ištikro, ar gal įkvėpti gerą mokslą žmonėms toks kunigas, kurs, pakviestas ant šermenių, maskoliškai burbulioja ir persigėres „kazoką“ šoka (!) vieton kalbėti „Aniolas Dievo“?

Nėsa taip elgiasi kun. K. Nedėlioms tankiai įsitraukęs vaikščioja po miestelį, o žydukai su pirštais rodo. Maskoliai su išjuokimu sako „to polskij ksiondz.“**)

O apie lietuvystę tokiems, žinoma, nēr nē ką užminti. Žmonės čion baisiai virsta į gudus (po kaimus) į lenkus (po miestelius). Lietuviškų knygų ištam kampe nėra nē „duko.“ K. L.

Tilžė Paleidus vokišką ciecorystės seimą ir apgarsinus skyrimą naujų deputatų 15 d. Birželio, palitiškosios partijos visų dažu tuojaus pradėjo naują krutėti. Bet Lietuvinkai iki šiol dar tyli ir, kaip girdėt, da nē nepaskyrė savo kandidatų... Per Tilžė keliauja daug Lietuvių ir Žemaičių į Ameriką ir atgal. Andai už Nemuno rado lavoną vieno Žemaičio: akis puolė ant vieno berno (Vokiečio) ir tasai tapo suimtas. Pirm to buvo suėmė porą Žemaičių grįžtančių iš Amerikos, ale tuojaus paleido. — Dabar spaudinasi Tilžėje naujas veikalas D-ro Basanavyčiaus „Etnologiškos smulkmenos“ ir „Lietuvos ukininkų Kalendarius 1894-tiems metams.“ — Iki šiol vis dar negauname iš Amerikos istorijos Daukanto, dar ėsant nepabaigta.

*) Mes abejojame. Kas žin, ar Lietuviai jau taip butų spangi, kad jie tokius kunigus už gerus laikytų ir paskui juos eiti norėtų. **) Gerai, kad dar nesako „litowskij ksiondz.“ Red.

Nuo redakcijos.

Rašytojas straipsnio „Mūsų laikraščiai“ patilpusio į Nr. 3 Varpo, prašo atitaisyti šias išiskverbusias į tą straipsnį klaidas: 1) ant lakšto 39, 14-toje eilutėje iš apacios, kairiojoj skiltyje, stovi atspausta „apleisdami“, o tur buti geisdami; 2) ant lakšto 40, 17-toje eilutėje nuo viršaus, kairiojoj skiltyje, stovi atspausta „kad konservatizmas“, o tur buti „kad tik konservatizmas.“

Pinigus, gramatas ir rankraščius į „Varpo“ bei „Ukininko“ redakciją siunčiant, reikia šiokią adresą padėti:

Herrn Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpreussen.)

ITALPA: *[Handwritten signature]*

Mėlas ir teisybė. Joniškis. — Da keli žodžiai prie senoj klausymo. Žemkalnis — Rusvos duklės. Lenkiškai parašė Rodevyčio Marė, lietuviškai vertė V. K. (Tasa.) — Kalbos dalykai. Kazim. Ūbaltis. — Lietuviškoji bibliografija. Chronopolitanus. — Peržvalga. V. K. — Tėvynės varpai. — Prie gramatų iš klonėp. — Pakeleivingas. — Iš Lietuvos. — Nuo redakcijos.